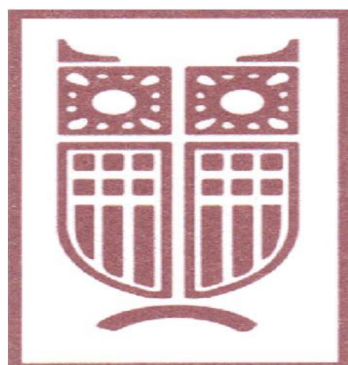

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Περιφερειακής Ανάπτυξης»

Κατεύθυνση: Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Ειδίκευση: Περιφερειακού και Τοπικού Αναπτυξιακού Προγραμματισμού

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η Οικονομική Διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Εξέλιξή της και οι Επερχόμενες Προκλήσεις»

Μεταπτυχιακός φοιτητής: Χρήστος Τούμπανος (Α.Μ. 0818Μ044)

Τριμελής επιτροπή: Καθηγήτρια Όλγα Γιώτη-Παπαδάκη (επιβλέπουσα)
Καθηγητής Αντώνιος Ροβολής
Επ. Καθηγήτρια Βασιλική Δεληθέου

Αθήνα, Μάιος 2020

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΣ - Διοικητικό Συμβούλιο

ΕΔΧΣ - Ευρωπαϊκή Διευκόλυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚ - Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΕΚΤ - Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ΕΜΣ - Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

ΕΜΧΣ - Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης

ΕΝΙ - Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα

ΕΟΚ - Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΣΚΤ - Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών

ΕΤΧΣ - Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης

Μ.Ο. - Μέσος όρος

ΜΣΙ - Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών

ΟΝΕ - Οικονομική Νομισματική Ένωση

Ό.π. - Όπως παραπάνω

ΤτΕ - Τράπεζα της Ελλάδος

BdB - Ένωση Συνεργατικών Τραπεζών

ΕFSF - European Financial Stability Facility

ΕFSM - European Financial Stabilisation Mechanism

ΕSM - European Stability Mechanism

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	σελ.
Ευχαριστίες	6
Περίληψη	7
Abstract	8
Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο 1 ^ο : Η εξέλιξη της Ευρωζώνης και η υιοθέτηση κοινού νομίσματος	10
1.1 Η αφετηρία της οικονομικής ενοποίησης	10
1.2 Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	11
1.3 Η συνθήκη του Μάαστριχτ	12
Κεφάλαιο 2 ^ο : Τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα για τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης από τη χρήση κοινού νομίσματος	16
2.1 Τα οφέλη για τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης	16
2.1.1 Άμεσα οφέλη από τη χρήση κοινού νομίσματος	16
2.1.2 Έμμεσα οφέλη από τη χρήση κοινού νομίσματος	18
2.1.3 Οφέλη ευημερίας από τη χρήση ενός κοινού νομίσματος	18
2.2 Τα πλεονεκτήματα των κρατών της Ευρωζώνης από τη χρήση του ευρώ	19
Κεφάλαιο 3 ^ο : Η ίδρυση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Ε.Κ.Τ.)	21
3.1 Η ίδρυση και η δομή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας	21
3.2 Ο βαθμός ευθύνης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας	25
3.3 Η εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στα πιστωτικά ιδρύματα της Ευρωζώνης	29
Κεφάλαιο 4 ^ο : Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (Ε.Σ.Μ.)	30
4.1 Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας	30

4.2 Η δομή του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας	32
Κεφάλαιο 5ο: Οι επερχόμενες προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης	33
5.1 Η ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού και Κοινωνικού Προτύπου	35
5.2 Η ενεργειακή ανασφάλεια και η κοινή ενεργειακή πολιτική	36
5.3 Η τεχνητή νοημοσύνη στην Οικονομική Διακυβέρνηση	38
5.4 Δημόσιες τοποθετήσεις ευρωπαίων ηγετών	39
Συμπεράσματα	41
Βιβλιογραφία	43

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Καθηγήτρια κα Γιώτη-Παπαδάκη Όλγα για την πολύτιμη συμβολή της, τις επισημάνσεις της και το χρόνο που αφιέρωσε για την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους φίλους μου για την στήριξη τους σε κάθε βήμα μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διπλωματική εργασία μελετά την Οικονομική Διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την εξέλιξή της διαχρονικά και τις επερχόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει.

Αρχικά, στην εργασία τονίζεται η ιστορική αφετηρία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας που ήταν το πρώτο βήμα για την μετέπειτα ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γίνεται αναφορά στις σημαντικότερες συνθήκες που υπήρξαν πυλώνες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή την Συνθήκη της Ρώμης, την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και την Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Μετέπειτα, αναλύονται τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα που αποκομίζουν τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης από τη χρήση του κοινού νομίσματος, ήτοι του ευρώ. Ειδικότερα, επέρχονται οφέλη τόσο άμεσα όσο και έμμεσα και με δεδομένο ότι είναι διεθνές νόμισμα, τα πλεονεκτήματα μεγιστοποιούνται.

Στην συνέχεια, γίνεται αναφορά στην ίδρυση και τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Για την υιοθέτηση του προτύπου λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας πραγματοποιήθηκαν αρκετές διαβουλεύσεις προκειμένου να είναι αποτελεσματική προς τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης. Τονίζεται, ο βαθμός ευθύνης της κεντρικής τράπεζας ως προς τα κράτη-μέλη της. Επίσης, γίνεται αναφορά στην δομή της κεντρικής τράπεζας και τον τρόπο λειτουργίας της.

Έπειτα, υπογραμμίζεται ο τρόπος λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης. Ο εν λόγω οργανισμός ιδρύθηκε για να θωρακίσει τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης και να τα υποστηρίξει σε περιόδους κρίσεων ώστε να μην υπάρξουν αστάθειες που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη λειτουργία της Κοινότητας. Ακόμα, επισημαίνεται η δομή λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης και η θεσμική συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Τέλος, γίνεται αναφορά στις επερχόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση και θέτουν σε κίνδυνο την επιβίωσή της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να θωρακιστεί στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει και να προβεί σε ενέργειες που θα υποβοηθήσουν την ολοκλήρωσή της σε μεγαλύτερο βαθμό.

ABSTRACT

The thesis examines Economic Governance in the European Union, its evolution over time and the challenges it faces.

Initially, it highlights the historical starting point of the European Economic Community, which was the first step towards the subsequent establishment of the European Union. Reference is made to the most important Treaties which have been the pillars of the European Union, namely the Treaty of Rome, the Single European Act and the Maastricht Treaty.

First of all, the benefits and the advantages of the euro area Member States from using the euro are analyzed. By using the common currency benefits both directly and indirectly and given that it is an international currency, the benefits are maximized.

The following is a reference to the establishment and operation of the European Central Bank. A number of consultations have been held on the adoption of the European Central Bank's operating standard in order to be effective for the euro area member states. Besides, it is emphasized the degree of central bank responsibility for its member states. Furthermore, a reference is also made to the structure of the central bank and how it operates.

Next, it is outlined the European Stability Mechanism. It was set up so as to shield the euro area member states and to support them in times of crisis so in order to avoid any instability that could jeopardize the functioning of the Community. It is also highlighted the structure of the European Stability Mechanism and the institutional cooperation with the European Central Bank.

Finally, a reference is made to the forthcoming challenges facing the European Union and putting its survival at risk. The European Union must shield itself from the challenges it faces and take action that assist its completion.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, το 1957 καθώς και οι μεταγενέστερες συνθήκες, μεταξύ των κύριων στόχων που έθεσαν ήταν η πρόοδος τόσο σε οικονομικό επίπεδο όσο και σε κοινωνικό επίπεδο με στόχο να επιτευχθεί η μέγιστη ευημερία των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, απαιτούνταν να γίνουν ενέργειες για την ολοκλήρωση πολλών τομέων στην ΕΕ. Απαραίτητοι τομείς για την ενοποίηση στην ΕΕ μεταξύ άλλων ήταν, η δημιουργία κοινής αγοράς και να υπάρξει κοινό νόμισμα σε αυτήν. Για το εγχείρημα της ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτήθηκαν αρκετές προσπάθειες, μέσα από διαρκείς επαφές και συναντήσεις για την επίτευξη συμφωνιών και κανόνων. Ως απότοκος σκοπός της Οικονομικής Διακυβέρνησης της ΕΕ είναι η διασφάλιση οφελειών τόσο σε κοινωνικό επίπεδο όσο και σε οικονομικό επίπεδο στους κατοίκους της. Σημειώνεται ότι ως έννοια η Οικονομική Διακυβέρνηση ορίζεται το σύστημα θεσμικών οργάνων και διαδικασιών που θεσπίστηκε προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της Ένωσης στον οικονομικό τομέα, ήτοι ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών για την προαγωγή της οικονομικής και κοινωνικής προόδου της ΕΕ και των πολιτών της¹.

Είναι γεγονός ότι από τα σημαντικότερα σημεία στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί η καθολική χρήση του ευρώ ως κοινό νόμισμα στα μέλη της (εκτός της Δανίας και της Σουηδίας. Ορισμένα από τα νέα κράτη μέλη επίσης, δεν έχουν ακόμη επιτύχει να εκπληρώσουν τις προαπαιτούμενες προϋποθέσεις προκειμένου να ενταχθούν στην Ευρωζώνη). Το γεγονός αυτό βοήθησε να μεγιστοποιηθεί σημαντικά ο βαθμός της οικονομικής και νομισματικής ολοκλήρωσης της. Η ΕΕ μέσω των κρατών που την απαρτίζουν εξελίσσεται συνέχεια από την ίδρυση της έως σήμερα, κάνοντας χρήση των μηχανισμών που διαθέτει με σκοπό τη βαθύτερη ολοκλήρωση της. Επιπρόσθετα, όπως είναι φυσικό υπάρχει έντονη συζήτηση για την πολιτική που ασκεί η ΕΕ στον οικονομικό και νομισματικό τομέα καθώς επιβάλλει μεγάλο έλεγχο στα κράτη-μέλη της για τον τρόπο που ασκούν τα δημοσιονομικά τους. Η ΕΕ προκειμένου να μπορέσει να βοηθήσει επιπλέον τα κράτη μέλη της και πρωτίστως να εξασφαλίσει την σταθερότητα των δημοσίων οικονομικών στο σύνολο της ευρωζώνης, θέσπισε την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Ε.Κ.Τ.). Αποτελεί έναν κορυφαίο πυρήνα του Ευρωσυστήματος καθώς και του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού για την εποπτεία των εθνικών τραπεζών των Κ-Μ της ΕΕ ως προς τη λειτουργία τους στη νομισματική πολιτική.

Η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση που ξεκίνησε το Δεκέμβριο 2007 και τελείωσε τον Ιούνιο 2009, ήταν ιδιαιτέρως υφεσιακή για τα κράτη παγκοσμίως, όπως και για τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Η κρίση αυτή έδειξε σε μεγάλο βαθμό ότι η Οικονομική Διακυβέρνηση της ΕΕ έπρεπε να ήταν πιο ολοκληρωμένη προκειμένου να ανταπεξέλθει στην οικονομική κρίση. Άλλωστε ορισμένα κράτη-μέλη της Ένωσης μπόρεσαν και ξεπέρασαν την κρίση πιο γρήγορα σε σύγκριση σε άλλα κράτη της

1

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/87/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B7>

Ένωσης. Όπως προαναφέρθηκε, η ΕΕ έχει εξελιχθεί στο πέρασμα των χρόνων έτσι ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ανά περιόδους. Μέσα από την κρίση του Δεκεμβρίου 2007 η Ευρωπαϊκή Ένωση, εξελίχθηκε περισσότερο σε ότι αφορά την οικονομική διακυβέρνηση. Προκειμένου να ανταποκριθεί στο στόχο αυτό αλλά και μην αντιμετωπίσει μελλοντικά αντίστοιχες κρίσεις, αναθεώρησε υφιστάμενες διατάξεις, αλλά και ενέταξε νέες στην θεσμική λειτουργία της που ενισχύουν τις δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές της καθώς και την τραπεζική εποπτεία των κρατών-μελών της ΕΕ.

Όπως προαναφέρθηκε, η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την ΕΕ. Μεταξύ άλλων, τυχόν λάθη και παραλείψεις που υπήρχαν στην Ένωση αναδείχθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Γι' αυτό το λόγο πρέπει η ολοκλήρωση της Οικονομικής Διακυβέρνησης της ΕΕ να πραγματοποιηθεί με γρήγορους ρυθμούς καθώς οι εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ραγδαίες και πολλές φορές μη εύκολα παρατηρήσιμες και μετρήσιμες. Η Ελλάδα μεταξύ άλλων χωρών της ΕΕ αντιμετώπισε μεγάλα προβλήματα κατά την διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Έπρεπε να γίνουν αρκετές παρεμβάσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ προκειμένου να παρθούν αποφάσεις ώστε να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της κρίσης που περνούσε. Είναι βέβαιο ότι οι επερχόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ πρέπει να την προβληματίζουν ιδιαίτερα και να κάνει άμεσες παρεμβάσεις δίχως χρονοκαθυστερήσεις. Η διασύνδεση των κρατών-μελών της ΕΕ είναι άμεση σε όλους τους τομείς και επομένως ένα κράτος-μέλος μπορεί να επηρεάσει το σύνολο αυτών είτε με θετικό τρόπο είτε με αρνητικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

1.1 Η αφετηρία της οικονομικής ενοποίησης

Η αφετηρία για την οικονομική και τελωνειακή ενοποίηση της Ευρωζώνης ήταν η Συνθήκη της Ρώμης. Η εν λόγω συνθήκη επιτεύχθηκε έπειτα από μακρές συζητήσεις και η υπογραφή της συνθήκης πραγματοποιήθηκε στις 25/03/1957, ιδρύοντας έτσι την ΕΟΚ.

Η ημέρα αυτή θεωρείται θεμέλιο για την ΕΕ και ειδικότερα θεωρείται από τις σημαντικότερες στην ιστορία της. Αποκαλείται πλέον η συνθήκη έναρξης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης². Τα κράτη που υπέγραψαν την Συνθήκη αυτή ήταν τα εξής: το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Δυτική Γερμανία και η Ολλανδία.

Με την υπογραφή της συνθήκης καταβλήθηκαν προσπάθειες ώστε να υπάρξει και να διαμορφωθεί κοινή τελωνειακή ένωση μεταξύ των ανωτέρω χωρών μέσω της κατάργησης των δασμών στις μεταξύ τους ανταλλαγές και της υιοθέτησης κοινού εξωτερικού δασμολογίου αλλά και σταδιακά, της

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0023&from=EL>

εφαρμογής κοινής πολιτικής σε θέματα όπως η ελεύθερη πρόσβαση εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίων μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών-χωρών της Ένωσης³.

Επιπρόσθετα, με την συνθήκη αυτή προβλέφθηκαν να ενοποιηθούν και άλλοι τομείς, όπως ο αγροτικός τομέας αλλά και ο τομέας των μεταφορών με την υιοθέτηση κοινών κανόνων στις προαναφερόμενες χώρες.

Συγκεκριμένα, στον αγροτικό τομέα θεμελιώθηκε στην ΕΟΚ να υφίσταται κοινή αγροτική πολιτική στα μέλη της. Οι στόχοι για τον αγροτικό τομέα περιελάμβαναν την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνολογίας εφαρμογής και την χρησιμοποίηση στο μέγιστο δυνατό των συντελεστών παραγωγής. Επίσης, στους στόχους μεταξύ άλλων περιλαμβάνονταν η εξασφάλιση του βιοτικού επιπέδου των αγροτών, η σταθερότητα των αγροτικών αγορών και η διασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές.

Στον τομέα των αγοραπωλησιών προβλέφθηκε να καταργηθούν οι ποσοστώσεις συναλλαγών, δηλαδή να καταργηθούν τα ανώτατα επιτρεπτά όρια που επιβάλλονταν στις συναλλαγές και να μηδενιστούν οι δασμοί μεταξύ των μελών της ΕΟΚ. Παράλληλα, για τις χώρες που δεν συμμετείχαν στην ΕΟΚ καθορίστηκε κοινό δασμολόγιο από τα μέλη της Ένωσης για τις αγοραπωλησίες.

Έτσι, οι στόχοι της ιδρυθείσας ΕΟΚ ήταν να αλλάξει τους όρους των συναλλαγών και παραγωγής εντός των προαναφερθέντων έξι (6) χωρών-μελών της Ένωσης και να αποτελέσει το πρώτο βήμα οικονομικής ενοποίησης της Ευρώπης.

1.2 Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Η επόμενη κατά σειρά σημαντικότητα συνθήκη που αποτέλεσε σταθμό για την ενοποίηση της Ευρώπης, είναι η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ). Η εν λόγω συνθήκη υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 17 Φεβρουαρίου 1986 και τέθηκε σε ισχύ μετέπειτα υπό την επιτροπή Ντελόρ, τον Ιούλιο 1987^{4,5}.

Με την συνθήκη της ΕΕΠ, ορίστηκε όπως ισχύουν κοινές διατάξεις στα κράτη-μέλη της Κοινότητας, οι οποίες είχαν ως στόχο να συμβάλουν στην ουσιαστική πρόοδο της. Η ΕΕΠ αναθεώρησε τις διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης και έφερε νέες στην λειτουργία της Ένωσης.

Οι αρμοδιότητες των οργάνων της Κοινότητας αυξήθηκαν σε πολλούς τομείς της πολιτικής. Άξονας της ΕΕΠ ήταν: α) να βελτιώσει την Ενιαία Εσωτερική Αγορά, β) να αυξηθεί η συνεργασία στο πεδίο της Οικονομικής Ένωσης, γ) να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη στο σύνολο της Κοινότητας με την επίτευξη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και δ) να ενισχυθεί στην Ένωση, η Επιστημονική και Τεχνολογική Ανάπτυξη, αυξάνοντας την διεθνή ανταγωνιστικότητα της.

³ http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_el.htm

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:11986U/TXT>

⁵ Γιώτη-Παπαδάκη Όλγα, (2010), Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης, Εκδόσεις Κριτική

Επιπρόσθετα, ορίστηκε στην συνθήκη ΕΕΠ να λαμβάνονται αποφάσεις με πλειοψηφία των μελών-κρατών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), ενισχύοντας έτσι τη συμμετοχή των κρατών-μελών, ενώ για την ένταξη κράτους στην Ένωση της Κοινότητας θα έπρεπε όλα τα κράτη-μέλη της να συμφωνήσουν με ομοφωνία για την ένταξη του.

Αξίζει στο σημείο αυτό, να αναφερθούν τα κυριότερα σημεία αναφοράς των τεσσάρων αξόνων της ΕΕΠ.

Ενιαία Κοινή Αγορά: Με το άρθρο 13 της ΕΕΠ ορίστηκε ότι εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, υπηρεσιών και προσώπων. Πλέον, οι μεταφορές θα μπορούσαν να είναι ελεύθερες τόσο στις θαλάσσιες μεταφορές όσο και στις εναέριες μεταφορές. Επίσης, ορίστηκε μέσω της συνθήκης κοινό δασμολόγιο μεταξύ των κρατών-μελών και τα κεφάλαια μπορούσαν να κυκλοφορούν ελεύθερα μέσα στην Ένωση.

Οικονομική και Νομισματική Ένωση: Για να επιτευχθεί η ανάπτυξη συνεργασίας της Οικονομικής και Νομισματικής Πολιτικής ορίστηκε όπως τα κράτη συνεργάζονται μεταξύ τους για τον σκοπό αυτό. Επίσης, για την ενίσχυση της Οικονομικής και Νομισματικής Πολιτικής συνέβαλαν εμπειρογνώμονες της Νομισματικής Πολιτικής και των Διοικητών των κεντρικών τραπεζών.

Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή: Η Κοινότητα μέσω του συγκεκριμένου άξονα στόχευσε να αμβλυνθεί το χάσμα μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ και να μειωθεί η καθυστέρηση των πλέον μειονεκτικών περιοχών. Έτσι τα κράτη ασκούσαν την πολιτική τους μέσα στον άξονα του συγκεκριμένου στόχου. Η Κοινότητα προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη-μέλη στην επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου μέσω των διαρθρωτικών ταμείων της (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων), της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων χρηματοδοτικών μέσων.

Επιστημονική και Τεχνολογική Ανάπτυξη: Για την επίτευξη αυτού του άξονα η ΕΕΠ όρισε όπως οι μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις ενθαρρύνονται να κάνουν δράσεις στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη. Παράλληλα, ενθαρρύνθηκαν ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια να συμβάλλουν στον στόχο αυτό. Μάλιστα, οι δράσεις μπορούσαν να πραγματοποιηθούν και μέσα στα πλαίσια της κοινής αγοράς με την εξάλειψη νομικών και φορολογικών εμποδίων μεταξύ κρατών-μελών της Ένωσης.

1.3 Η συνθήκη του Μάαστριχτ

Η συνθήκη του Μάαστριχτ υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 από τους εκπροσώπους των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συνθήκη του Μάαστριχτ θεωρείται από τις σημαντικότερες συνθήκες που βοήθησαν στην εξέλιξη της ΕΕ και έθεσε πυλώνες που θα συνέβαλαν στην οικονομική και νομισματική ένωση. Μέσω αυτής της συνθήκης εισήλθαν στο τρόπο λειτουργίας της Ευρωζώνης πολλές νέες διατάξεις και τροποποιήθηκαν προγενέστερες με στόχο την βελτίωση της διακυβέρνησης της ΕΕ. Με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ ορίστηκε η εξέλιξη της Ευρωζώνης μέσω των παρακάτω αρχών.

Πρώτη αρχή: Αρχικώς, συμφωνήθηκε ότι η οικονομική και νομισματική ενοποίηση θα επέλθει μετά από χρόνια και θα πραγματοποιηθεί σταδιακά και όχι άμεσα με την υπογραφή της συνθήκης. Η μετάβαση προς την οικονομική και νομισματική ενοποίηση θα πραγματοποιούνταν μέσω διαδικασιών που είχαν οριστεί σταδιακά σε τρεις φάσεις. Στο πρώτο στάδιο, το οποίο είχε ήδη εφαρμοστεί εν μέρει από τον Ιούλιο του 1990 και ολοκληρώθηκε στα τέλη του 1993, ήταν να καταργηθούν όλοι οι έλεγχοι στις κινήσεις κεφαλαίου μεταξύ των χωρών-μελών της Ένωσης. Επιπλέον, η συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών στις χώρες-κράτη της Ευρωζώνης αυξήθηκε σημαντικά.

Η δεύτερη φάση ξεκίνησε άμεσα μετά το πέρας της πρώτης, ήτοι τον Ιανουάριο του 1994 και συγκεκριμένα ορίστηκε να ιδρυθεί το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI). Το ENI ήταν το ενδιάμεσο βήμα πριν ιδρυθεί η ΕΚΤ. Στόχος του ENI μεταξύ άλλων ήταν να υπάρξει καλύτερη νομισματική πολιτική και οικονομική σταθερότητα, να βελτιώσει τα συστήματα πληρωμών μεταξύ των κρατών της Ένωσης αλλά και να προετοιμάσει το έδαφος για κοινό νόμισμα μεταξύ των κρατών-μελών της⁶.

Το επόμενο βήμα για την οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ, εφαρμόστηκε τον Ιανουάριο του 1999. Στο στάδιο αυτό οριστικοποιήθηκαν οι ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων που χρησιμοποιούσαν τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Επιπρόσθετα, την ίδια χρονιά ιδρύθηκε η ΕΚΤ και εκχωρήθηκαν αρμοδιότητες λειτουργίας, τόσο σε εσωτερικό επίπεδο όσο και σε εξωτερικό σε επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών⁷.

Δεύτερη αρχή: Στην δεύτερη αρχή συμφωνήθηκε ότι προκειμένου ένα κράτος να αιτηθεί την ένταξή του και να γίνει αποδεκτό στην Ευρωζώνη θα έπρεπε να καλύπτει ορισμένα κριτήρια.

Όπως προαναφέρθηκε τον Ιανουάριο του 1999, οι ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων των κρατών-μελών και του ευρώ οριστικοποιήθηκαν. Όπως προκύπτει και από τον παρακάτω πίνακα, όλες οι χώρες της Ευρωζώνης όρισαν την αξία της ισοτιμίας με το νέο ερχόμενο ευρωπαϊκό νόμισμα.

Πίνακας 1: Αμετάκλητες συναλλαγματικές ισοτιμίες ευρώ

ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΓΙΑ 1 ΕΥΡΩ
ATS - Σελλίνι Αυστρίας	13,7603
BEF - Φράγκο Βελγίου	40,3399
CYP - Λίρα Κύπρου	0,585274
DEM -Μάρκο Γερμανίας	1,95583
EEK - Πεσέτα Ισπανίας	166,386
EEK - Κορώνα Εσθονίας	15.6466
FIM - Μάρκο Φινλανδίας	5,94573

⁶ https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/emi/html/index.el.html

⁷ http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/escb_web_2011el.pdf?347fee7aa23cc06485f888731981b482

FRF - Φράγκο Γαλλίας	6,55957
GRD - Δραχμή Ελλάδας	340,75
IEP - Λίρα Δημοκρατίας Ιρλανδίας	0,787564
ITL - Λιρέτα Ιταλίας	1.936,27
LUF - Φράγκο Λουξεμβούργου	40,3399
MTL - Λίρα Μάλτας	0,4293
NLG - Φιορίνι Ολλανδίας	2,20371
PTE - Εσκούδο Πορτογαλίας	200,482
SIT - Τόλαρ Σλοβενίας	239,64
SKK - Κορόνα Σλοβακίας	30,126

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (www.bankofgreece.gr)

Όπως γίνεται αντιληπτό η Ευρωζώνη προκειμένου να ολοκληρωθεί έπρεπε να εφαρμόσει αυστηρά κριτήρια σύγκλισης μεταξύ των κρατών-μελών, όπως η σταθερότητα των τιμών και τα υγιή δημόσια οικονομικά. Συμφωνήθηκε στο πλαίσιο αυτό, ότι για να γίνει το αίτημα ένταξης μιας χώρας αποδεκτό στην Ευρωζώνη να καλύπτει αυστηρές προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές ήταν⁸:

1. Το μέγεθος του πληθωρισμού δεν πρέπει να ξεπερνά το ποσοστό που είχε οριστεί ως σημείο αναφοράς, δηλαδή εντός τριών χρόνων το μέγεθος του πληθωρισμού να μην είναι μεγαλύτερο από το πιο αποδοτικό κράτος-μέλος
2. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερα του 2% σε σύγκριση με το μέσο όρο των αντίστοιχων επιτοκίων που είχαν τα τρία πιο αποδοτικά κράτη-μέλη
3. Πρέπει το αιτηθέν κράτος να έχει εφαρμόσει συναλλαγματική ισοτιμία όπως ορίζει ο Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) για τουλάχιστον δύο χρόνια
4. Το δημόσιο χρέος του κράτους πρέπει να είναι μικρότερο του 60% του ΑΕΠ
5. Το έλλειμμα του προϋπολογισμού να είναι μικρότερο του 3% του ΑΕΠ

Η Ευρωζώνη όρισε τα κριτήρια αυτά για την ένταξη ενός κράτους στην ζώνης της, ώστε να υφίσταται σταθερότητα σε αυτήν και να μην υφίστανται αυξημένες ανισορροπίες. Επιπλέον, με τα αυστηρά κριτήρια τα κράτη-μέλη της Ένωσης θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις και να λειτουργούν με βάση τον κανονισμό λειτουργίας.

Τις ανωτέρω πέντε προϋποθέσεις, τις κάλυπταν αρχικά οι εξής χώρες: Φινλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Γαλλία, Αυστρία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο, Ολλανδία, Ισπανία, Ιρλανδία και Πορτογαλία. Η Ελλάδα κρίθηκε αρχικώς πως δεν μπορούσε να καλύψει τις προϋποθέσεις αυτές, πλην όμως, μετά από παρεμβάσεις που πραγματοποίησε στο εσωτερικό της χώρας κατάφερε να γίνει μέλος της ζώνης του

⁸ Χριστοδουλίδης Θ. – Στεφάνου Κ., (2006), Η συνθήκη του Μάαστριχτ, εκδόσεις Σιδέρης

ευρώ το 2000. Σημειώνεται στο σημείο αυτό ότι υπήρχαν χώρες όπως η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο που δεν εντάχθηκαν με δική τους θέληση στην Ευρωζώνη αν και μπορούσαν να ενταχθούν με βάση τις προϋποθέσεις ένταξης. Επιπρόσθετα, σημειώνεται στο σημείο αυτό ότι το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την ΕΕ στις 31 Ιανουαρίου 2020 και είναι πλέον τρίτη χώρα για την ΕΕ, ωστόσο το Ηνωμένο Βασίλειο και η ΕΕ πραγματοποίησαν συμφωνία αποχώρησης που ισχύει έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020 και κατά την εν λόγω μεταβατική περίοδο καμία αλλαγή δεν υφίσταται για τους πολίτες, τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις, τους επενδυτές, τους φοιτητές και τους ερευνητές τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και στην ΕΕ καθώς και ότι εξακολουθεί να εφαρμόζεται το δίκαιο της ΕΕ στο Ηνωμένο Βασίλειο⁹.

Η Ευρωζώνη πραγματοποίησε το μεγάλο βήμα της νομισματικής ενοποίησης το 2002, όταν και εισήλθε το ευρώ στην Ένωση ως αποκλειστικό νόμισμα λειτουργίας με φυσική μορφή, ενώ επιπλέον μπορούσε να ασκήσει εποπτεία στο νόμισμα αυτό η ΕΚΤ¹⁰.

Βέβαια το ευρώ δεν εισήλθε άμεσα στην Ευρωζώνη. Χρειάστηκε να γίνουν αρκετές συμφωνίες ώστε να ενταχθεί πλήρως και να μπορούν τα κράτη-μέλη της να το χρησιμοποιούν ως αποκλειστικό νόμισμα χρήσης. Τα μεταβατικά επίπεδα που έπρεπε να επέλθουν ήταν τα εξής¹¹:

Επίπεδο 1: Κατά το χρονικό διάστημα αρχές του 1999 έως και τα τέλη του 2001, όπως είναι αντιληπτό το ευρώ δεν υπήρχε ως νόμισμα με την μορφή αγοραπωλησίας μέσω της φυσικής μορφής. Το ευρώ, όμως, υπήρχε ως νόμισμα με λογιστική μορφή¹². Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι το ευρώ υπήρχε στο διάστημα αυτό μέσω των συναλλαγών που πραγματοποιούνταν στις τράπεζες. Για παράδειγμα, οι συναλλαγές με τη χρήση του ευρώ μπορούσαν να πραγματοποιηθούν στη λήψη δανείων και στις διατραπεζικές συναλλαγές.

Επίπεδο 2: Στο επόμενο επίπεδο ήταν το στάδιο που πλέον το ευρώ εντάχθηκε στις εθνικές οικονομίες των κρατών-μελών της Ευρωζώνης ως κοινό νόμισμα. Τα εθνικά νομίσματα πλέον δεν υπάρχουν ως φυσικά νομίσματα στα κράτη-μέλη καθότι έχουν καταργηθεί και έχει ενταχθεί ως νόμισμα το ευρώ. Το χρονικό στάδιο αυτό ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2002. Πραγματοποιήθηκαν αρκετές δράσεις ώστε οι πολίτες της Ευρωζώνης να είναι ενημερωμένοι για το νόμισμα αυτό, για τον τρόπο χρήσης και λειτουργίας του.

Επίπεδο 3: Στο τελευταίο επίπεδο ορίστηκε να ελέγχεται το ευρώ από την ΕΚΤ, η οποία αποτελεί την κεντρική τράπεζα της Ευρωζώνης. Αυτό σημαίνει ότι τα εθνικά νομίσματα, τα οποία πλέον έχουν καταργηθεί δεν εντάσσονται στην διαχειριστική λειτουργία της κεντρικής τράπεζας.

Τονίζεται ότι η ΕΚΤ δεν κατάργησε τη λειτουργία των εθνικών κεντρικών τραπεζών αλλά αναβάθμισε τον τρόπο λειτουργίας αυτών. Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες συνεργάζονται άμεσα με την ΕΚΤ με σκοπό την πληρέστερη οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση της ΕΕ, πλην όμως, δεν αποφασίζουν όπως πριν την έναρξη λειτουργίας της ΕΚΤ καθότι τις αρμοδιότητες αυτές κατέχει η ΕΚΤ, που λαμβάνει αποφάσεις και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες προσπαθούν να υλοποιήσουν.

⁹ https://ec.europa.eu/taxation_customs/uk-withdrawal-el_fr

¹⁰ Ο.π.

¹¹ Ο.π.

¹² <https://www.bankofgreece.gr/euro/h-istoria-toy-eyrw>

Πλέον, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες έχουν αρμοδιότητες που άπτονται της τραπεζικής εποπτείας και αναφέρουν στην ΕΚΤ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

Η χρήση του κοινού νομίσματος επιφέρει θετικά αποτελέσματα στα κράτη-μέλη της νομισματικής ένωσης και έτσι τα κράτη επωφελούνται από αυτή. Παρατηρούνται πλεονεκτήματα από τη χρήση κοινού νομίσματος τόσο σε μακροοικονομικό επίπεδο, όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Η οικονομική μεγέθυνση των κρατών αυξάνεται όταν γίνεται χρήση κοινού νομίσματος. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί με αρκετούς τρόπους. Αρχικά, τόσο με την μηδένιση του κόστους των συναλλαγών, όσο και της σταθερότητας που επέρχεται μέσω της ένωσης των κρατών. Οι επενδυτές έχουν βεβαιότητα ως προς τις νομισματικές ισοτιμίες οι οποίες δεν επηρεάζουν πλέον τις αποφάσεις τους και οι κίνδυνοι που υπάρχουν στην Κοινότητα είναι μικρότεροι σε σχέση με τα κράτη που διατηρούν εγχώριο νόμισμα.

Η προσπάθεια χρήσης ενός κοινού νομίσματος δεν είναι εύκολη. Απαιτεί μεγάλες αλλαγές στα κράτη-μέλη για να μπορέσουν να έχουν κοινό νόμισμα. Οι αλλαγές αυτές απαιτούν μεγάλα χρονικά διαστήματα προκειμένου να προσαρμοστούν οι οικονομίες των κρατών. Η νομισματική ένωση, δηλαδή προκειμένου να επιτευχθεί απαιτεί ριζικές αλλαγές σε πολλά κράτη, δεδομένου της διαφορετικότητας που αντιμετωπίζουν μεταξύ τους¹³.

2.1 Τα οφέλη για τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης

2.1.1 Άμεσα οφέλη από τη χρήση κοινού νομίσματος

Με τη χρήση του κοινού νομίσματος στην Ευρωζώνη και τις συμφωνίες μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ που πραγματοποιήθηκαν, μηδενίστηκαν τα κόστη της μετατροπής νομισμάτων σε έτερο εθνικό νόμισμα μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης. Παράδειγμα αποτελούν τα ανταλλακτήρια νομισμάτων που κρατούν συνήθως σχετική προμήθεια για τη αλλαγή νομισμάτων σε άλλα. Έτσι στην περίπτωση αυτή τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης δεν χρειάζεται πλέον να μετατρέπουν τα νομίσματα τους σε έτερα νομίσματα, καθώς έχουν ένα κοινό και καθολικό νόμισμα χρήσης.

Στο σημείο αυτό, τονίζεται ότι τα οφέλη που παρατηρούνται από τη κοινή χρήση νομίσματος και τον μηδενισμό κόστους μετατροπής συναλλάγματος επιφέρουν επιπτώσεις σε άλλους χώρους, όπως είναι ο τραπεζικός χώρος.

Το συνολικό κόστος που επιφέρει η μετατροπή νομισμάτων είναι μία απώλεια αντισταθμιζόμενη, ήτοι ο “πελάτης” καταβάλει το κόστος αυτό χωρίς να έχει ένα αντισταθμιστικό. Οι τράπεζες που μέχρι τη

¹³ Μούσης Ν., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση

καθολική χρήση του ευρώ είχαν έσοδα από τη μετατροπή νομισμάτων σε άλλα νομίσματα και επομένως έχασαν έσοδα από την είσοδο του ευρώ καθότι οι πολίτες της Ευρωζώνης δεν απαιτείται να αλλάξουν το νόμισμα τους. Έτσι, οι τράπεζες αναγκάστηκαν να κάνουν άλλες ενέργειες για να μπορέσουν να έχουν έσοδα, επιμερίζοντας τους πόρους που είχαν για την ανταλλαγή νομισμάτων σε έτερες δραστηριότητες καθιστώντας τες πιο αποτελεσματικές και πιο χρήσιμες για τους κατοίκους της Ένωσης¹⁴.

Σημειώνεται στο σημείο αυτό, ότι για να μπορέσουν οι πολίτες να έχουν ευημερία από το μηδενισμό του κόστους συναλλαγμάτων πρέπει να υφίσταται μόνο ένα κοινό νόμισμα στα κράτη-μέλη και να μην κάνουν χρήση και έτερων εθνικών νομισμάτων. Εφόσον, υφίστανται και εθνικά νομίσματα οι πολίτες θα κάνουν χρήση αυτών με αποτέλεσμα να μην μεγιστοποιείται η ευημερία που θα μπορούσαν να είχαν. Επιπρόσθετα, εφόσον δεν γίνεται αποκλειστική χρήση ενός νομίσματος στα κράτη-μέλη της Ένωσης τότε υφίστανται συναλλαγματικές χρεώσεις και ο τρόπος λειτουργίας των τραπεζών δεν είναι ενοποιημένος. Αυτό προφανώς επιφέρει κόστος τόσο για τις τράπεζες όσο και για τους πολίτες της Ένωσης. Σημειώνεται ότι δεδομένου ότι δεν είναι όλες οι χώρες της ΕΕ ενταγμένες στην Ευρωζώνη, κάνοντας χρήση των δικών τους νομισμάτων, υφίσταται αυτό το κόστος εντός της Κοινότητας.

Αυτό το κόστος είναι υπαρκτό παρόλη την εξέλιξη της τεχνολογίας καθότι τα κράτη που δεν χρησιμοποιούν κοινό νόμισμα έχουν δικό τους τρόπο λειτουργίας. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση αν και γίνεται πλέον η χρήση του συστήματος πληρωμών Target2¹⁵ και επιτρέπει να μεταφέρονται χρήματα σε τράπεζες της ΕΕ σε πραγματικό χρόνο, τα συστήματα των κρατών-μελών της ΕΕ που δεν έχουν κοινό νόμισμα με την Ευρωζώνη πρέπει να πραγματοποιήσουν διαφορετική διαδρομή για τη πραγματοποίηση μεταφορών χρημάτων¹⁶.

2.1.2 Έμμεσα οφέλη από τη χρήση κοινού νομίσματος

Από την οικονομική και νομισματική ενοποίηση επέρχονται και έμμεσα οφέλη. Δεδομένης της κοινής αγοράς των κρατών-μελών της Ένωσης ο ανταγωνισμός στα προϊόντα και αγαθά είναι μεγαλύτερος μεταξύ κρατών, με αποτέλεσμα να επηρεάζει τις τιμές με θετικό αντίκτυπο για τον καταναλωτή.

Οι τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν υποστεί νέες τιμολογήσεις μετά τη είσοδο του ευρώ ως κοινού νομίσματος στην Ευρωζώνη. Οι αλλαγές αυτές επηρεάζουν το σύνολο της Κοινότητας δεδομένου ότι πλέον ο ανταγωνισμός μεταξύ της αγοράς είναι μεγαλύτερος χωρίς κόστη μετατροπής συναλλάγματος. Στα κράτη που δεν έχουν κοινό νόμισμα με έτερα κράτη, έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις στις τιμές των προϊόντων και αγαθών τους¹⁷. Το γεγονός αυτό προκύπτει καθότι εμπεριέχεται μεταξύ άλλων, το κόστος μετατροπής νομίσματος στα προϊόντα και αγαθά.

¹⁴ Ο.π.

¹⁵ <https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html>

¹⁶ Μούσης Ν., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση

¹⁷ Θεοδωρόπουλος Σ. (2006), Εξελίξεις και Προοπτικές της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης, Εκδόσεις Σταμούλη

Συμπερασματικά, όπως προαναφέρθηκε, οι καταναλωτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να αγοράσουν προϊόντα και αγαθά από έτερα-κράτη μέλη της Ένωσης, δίχως κόστος μετατροπής συναλλάγματος με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός να είναι μεγαλύτερος και οι τιμές να ελαχιστοποιούνται λόγω του νόμου της προσφοράς και ζήτησης.

2.1.3 Οφέλη ευημερίας από τη χρήση ενός κοινού νομίσματος

Πέραν των άμεσων και έμμεσων οφελών που προκύπτει από τη χρήση ενός κοινού νομίσματος προκύπτουν και οφέλη ευημερίας. Οι επενδυτές όταν χρησιμοποιούν ένα κοινό νόμισμα μειώνουν το κίνδυνο που αντιμετωπίζουν τόσο από την ισοτιμία του νομίσματος όσο και για τις επερχόμενες αλλαγές που δεν μπορούν να προβλεφθούν. Οι επενδυτές μπορούν να κάνουν πιο σίγουρες προβλέψεις και να πάρουν αποφάσεις για τις επενδύσεις τους όταν έχουν βεβαιότητα για τον τρόπο εξέλιξη των οικονομικών δεδομένων. Μπορούν έτσι να κάνουν επενδύσεις, ασφαλέστερα σε σχέση με την περίπτωση που δεν είναι σίγουροι πως θα εξελιχθούν τα οικονομικά δεδομένα. Έτσι αυξάνονται οι επενδύσεις στα κράτη-μέλη από τους επενδυτές καθότι αξιοποιούν τα ανωτέρω οφέλη. Οι επενδυτές εφόσον υπάρχει ανασφάλεια στον τρόπο εξέλιξης των δεδομένων είναι επιφυλακτικοί για να προβούν σε πράξεις επενδύσεων, δανεισμό, κ.α.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να αναφέρουμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ένας επενδυτής είναι πρόθυμος να επενδύσει χρήματα σε μια έτερη χώρα. Προκειμένου να λάβει την απόφαση του, πρέπει να ελέγξει την κατάσταση της χώρας αυτής σε πολλές παραμέτρους. Η σταθερότητα των τιμών, η αξία του νομίσματος στο κράτος αυτό καθώς και η εξέλιξη του πληθωρισμού αποτελούν παραμέτρους που θα καθορίσουν την απόφαση που θα ληφθεί. Εφόσον, πραγματοποιηθεί η επένδυση και διαπιστωθεί ότι η απόφαση δεν ήταν σωστή καθώς μελετήθηκαν-αξιολογήθηκαν τα δεδομένα με λάθος πρόβλεψη και η επιχείρηση δεν έχει κέρδη, οφείλει να σταματήσει άμεσα την λειτουργία της. Μπορούμε να αναφέρουμε ότι έχουν παρατηρηθεί τέτοια παραδείγματα στην πραγματική αγορά και μεγάλες εταιρείες έχουν αξιολογήσει λανθασμένα τα δεδομένα και επομένως έπρεπε να σταματήσουν την λειτουργία τους. Αυτό το παράδειγμα, καθιστά τους περισσότερους επενδυτές να θέλουν να επενδύσουν τα χρήματα τους σε χώρες που έχουν σταθερότητα στις τιμές και δεν παρουσιάζουν συνεχόμενες μεταβολές στα οικονομικά δεδομένα τους.

Η οποιαδήποτε αβεβαιότητα που υφίσταται επηρεάζει τις αποφάσεις των επενδυτών. Οι επενδυτές επιθυμούν να έχουν σίγουρα αποτελέσματα στις επενδύσεις τους και να επωφεληθούν με κέρδη από αυτές¹⁸.

Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες σε κράτη που δεν έχουν κοινό νόμισμα συνήθως δεν είναι σταθερές, σε αντίθεση με τα κράτη που έχουν κοινό νόμισμα με έτερα κράτη, όπως είναι της Ευρωζώνης. Έτσι, οι επενδυτές προτιμούν να λαμβάνουν πιο σίγουρες αποφάσεις που θα τους επιφέρουν κέρδη.

Είναι σημαντικό να τονιστεί το γεγονός ότι σε χώρες που υπάρχουν ανισορροπίες, όπως αυξομειώσεις στον πληθωρισμό τους, συνέχεια, οι επενδύσεις συνήθως είναι εσφαλμένες. Έτσι οι πόροι που έχουν

¹⁸ Ο.π.

καταβληθεί στις επενδύσεις αυτές, σπαταλούνται και απαιτείται ο εντοπισμός νέων πόρων για νέες επενδύσεις¹⁹.

Επιπρόσθετα, μία αύξηση ή μείωση στις τιμές αγαθών και προϊόντων μπορεί να προκαλέσει την αβεβαιότητα των επενδυτών. Έτσι, οι τράπεζες προκειμένου να δανείσουν σε ενδιαφερόμενους καθορίζουν αυξημένο επιτόκιο για τη δανειοδότηση. Στην περίπτωση αυτή, δεν είναι σίγουρες ότι οι επενδύσεις θα πετύχουν και αυξάνουν το επιτόκιο δανεισμού. Σε αυξημένου ρίσκου επενδύσεις οι τράπεζες έχουν αυξημένο προεξοφλητικό επιτόκιο προκειμένου να είναι σίγουρες ότι στο άμεσο μέλλον θα έχουν καλύψει τις αποδόσεις τους. Επιπρόσθετα, οι τράπεζες πέραν των ανωτέρω επιτοκίων, αυξάνουν και το πραγματικό επιτόκιο καθότι υφίσταται μεγάλος κίνδυνος κατάρρευσης της επένδυσης. Βέβαια, όπως είναι αντιληπτό η αυξημένη ποσοτικοποίηση των επιτοκίων έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζεται η απόδοση των κερδών στους επενδυτές, μηδενίζοντας πολλές φορές τα κέρδη που είχαν υπολογίσει να είχαν από την επένδυση²⁰.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης έχουν μικρότερους οικονομικούς κινδύνους από την υιοθέτηση του ευρώ ως καθολικού νομίσματος. Οι επενδύσεις είναι ασφαλέστερες, δεδομένου ότι κίνδυνοι είναι μικρότεροι σε σχέση με χώρες που έχουν εγχώρια νομίσματα.

2.2 Τα πλεονεκτήματα των κρατών της Ευρωζώνης από τη χρήση του ευρώ

Τα κράτη που αποφασίζουν να δημιουργήσουν μια νομισματική ένωση κρατών, έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα σε σχέση με έτερα κράτη που έχουν εγχώρια νομίσματα. Το κοινό νόμισμα είναι πιο σταθερό νόμισμα, καθιστώντας το πιο δυνατό σε σύγκριση με εγχώρια νομίσματα. Το νόμισμα αυτό συνήθως αποτελεί σημείο αναφοράς σε παγκόσμιο επίπεδο. Το ευρώ έχει πλέον καθιερωθεί ως κοινό νόμισμα και αποτελεί σημείο αναφοράς σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι γεγονός ότι αυτό συνεισφέρει στην μεγαλύτερη αξία του ευρώ ως νόμισμα.

Τα κράτη-μέλη νομισματικών ενώσεων που διατηρούν ένα κοινό νόμισμα, επωφελούνται επιπλέον των κάτωθι πλεονεκτημάτων.

Αρχικώς, η αναφορά ενός νομίσματος ως διεθνές το καθιστά δυνατό νόμισμα και με το τρόπο αυτό αποκομίζονται επιπλέον έσοδα και οι πολίτες που είναι χρήστες του νομίσματος αυτού, απολαμβάνουν τα προνόμια αυτά. Το ευρώ ως νόμισμα θεωρείται διεθνές με αποτέλεσμα, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να απολαμβάνουν τα προνόμια αυτά. Βέβαια τα εν λόγω πλεονεκτήματα δεν πρέπει να αναφερθούν ως τεράστια, δεδομένου ότι τα αντίστοιχα κέρδη της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ υπολογίζονται σε λιγότερο του 1% του ΑΕΠ²¹.

Επιπρόσθετα, το δεύτερο πλεονέκτημα από τη χρήση ενός διεθνούς νομίσματος είναι ότι αυξάνονται οι επενδύσεις στην «χώρα». Συγκεκριμένα, τόσο οι κάτοικοι της χώρας όσο και άλλοι που δεν διαμένουν σε αυτή, θα επενδύσουν στην χώρα κάνοντας χρήση του διεθνούς αυτού νομίσματος. Αυτό θα κάνει την αγορά να κινείται πιο γρήγορα και θα μεγεθύνει την οικονομία της χώρας. Το

¹⁹ Ο.π.

²⁰ Ο.π.

²¹ Αλεξιάκης Π. (2000), Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση, εκδόσεις Σάκκουλα

χρηματιστήριο και οι τράπεζες θα δραστηριοποιούνται πιο έντονα. Αποτέλεσμα μεταξύ άλλων, είναι να δημιουργηθούν πολλές νέες θέσεις εργασίας στη χώρα. Επομένως το ευρώ ως νόμισμα έχει βοηθήσει στην οικονομική αναβάθμιση των κρατών-μελών της ΕΕ.

Βέβαια σημειώνεται ότι σημαντικές επενδύσεις πραγματοποιούνται και σε κράτη που δεν κάνουν χρήση διεθνών νομισμάτων. Η Δανία και μέχρι πρότινος το Ηνωμένο Βασίλειο αν και μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν υπήρξαν μέλη της Ευρωζώνης καθότι έχουν δικό τους νόμισμα, πλην όμως, πραγματοποιούνται στις χώρες αυτές τεράστιες οικονομικές επενδύσεις. Επομένως, το διεθνές νόμισμα έχει σίγουρα πλεονεκτήματα, όμως δεν αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε κράτη από ξένους επενδυτές²².

Συμπεραίνουμε, ότι η Ευρωζώνη και τα κράτη-μέλη της απολαμβάνουν πλεονεκτήματα και οφέλη από τη χρήση του ευρώ ως κοινού νομίσματος δεδομένου ότι αποτελεί ένα παγκόσμιο νόμισμα. Τα κράτη μέλη της Ένωσης μπορούν να επωφεληθούν των προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων, όσο περισσότερο δραστηριοποιούνται διεθνώς και όχι μόνο εγχώρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ (Ε.Κ.Τ.)

3.1 Η ίδρυση και η δομή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

Όταν άρχισαν οι συζητήσεις για την ίδρυση της ΕΚΤ, υπήρχαν δύο πρότυπα ανάπτυξης λειτουργίας της κεντρικής τράπεζας. Το πρώτο πρότυπο μπορεί να ονομαστεί ως αγγλογαλλικό πρότυπο ενώ το δεύτερο ως γερμανικό. Αυτά τα πρότυπα μεταξύ τους είχαν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους και για το λόγο αυτό, η συζήτηση είχε αυξηθεί την εποχή εκείνη για τον τρόπο που θα ασκούσε τη λειτουργία της. Τα ανωτέρω πρότυπα είχαν διαφορές σε δύο κύρια σημεία. Αρχικά, το πρώτο επικεντρώνονταν στους πολλαπλούς στόχους που έπρεπε να επιμεριστεί η κεντρική τράπεζα ενώ το δεύτερο είχε ως κύριο άξονα τον έντονο θεσμικό σχεδιασμό της κεντρικής τράπεζας²³. Τα δύο αυτά πρότυπα και για το λόγο που επιλέχθηκε το λεγόμενο ως γερμανικό παρατίθενται παρακάτω.

Στο πρώτο πρότυπο, λεγόμενο ως αγγλογαλλικό πρότυπο η επιδίωξη των στόχων της κεντρικής τράπεζας άπτεται πολλών στόχων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των στόχων αυτών είναι ότι επιδιώκεται από την κεντρική τράπεζα να παρεμβαίνει προκειμένου να διασφαλιστεί η σταθερότητα τιμών, η σταθερότητα οικονομικού κύκλου, τα σταθερά επιτόκια, η σταθερότητα στην αυξημένη απασχόληση και η νομισματική σταθερότητα. Έτσι στο αγγλογαλλικό πρότυπο οι πολλαπλοί στόχοι επιδιώκουν να επιτευχθούν χωρίς να δίνουν ιδιαίτερη θέση σε συγκεκριμένους στόχους, όπως οι σταθερές τιμές. Σε αντίθεση με το αγγλογαλλικό πρότυπο, το γερμανικό πρότυπο έχει ως κυρίαρχο στόχο να διατηρηθούν οι τιμές σταθερές.

²² Ο.π.

²³ Ζαχαριάδης-Σούρας Δ, (2007), Χρήμα, Πίστη, Τράπεζες, Εκδόσεις Σταμούλη

Στο πρώτο πρότυπο η κεντρική τράπεζα δεν είναι ανεξάρτητη δεδομένου ότι στηρίζεται στις πολιτικές των κυβερνήσεων και πρέπει να ληφθεί απόφαση από αυτές για να προβεί σε ενέργειες. Οι αρμόδιοι υπουργοί των Οικονομικών είναι επιφορτισμένοι και αρμόδιοι για τη διαμόρφωση του ύψους του επιτοκίου και δεν είναι αρμοδιότητα της κεντρικής τράπεζας²⁴. Σε αντίθεση, στο δεύτερο πρότυπο παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις. Η κυβέρνηση δεν μπορεί να ασκήσει πολιτική στην κεντρική τράπεζα και είναι αυτοτελής στον τρόπο λειτουργίας της. Έτσι, οι υπουργοί των Οικονομικών στα κράτη-μέλη δεν μπορούν να αυξομειώσουν τα επιτόκια δεδομένου αυτό πραγματοποιείται από την κεντρική τράπεζα. Η ΕΚΤ έχει την αυτονομία για τον καθορισμό τους ύψους επιτοκίων και δεν στηρίζεται στην έγκριση των κυβερνήσεων των κρατών-μελών της Ευρωζώνης²⁵.

Οι χώρες που υπέγραψαν τη Συνθήκη του Μάαστριχτ καθόρισαν το πρότυπο λειτουργίας της ΕΚΤ. Το πρότυπο που κυριάρχησε στην ΕΚΤ ήταν το δεύτερο, ήτοι το γερμανικό πρότυπο. Ο κανονισμός λειτουργίας της ΕΚΤ στηρίζεται πάνω στις αρχές της Συνθήκης του Μάαστριχτ και της δίνει ελευθερία κινήσεων χωρίς να απαιτείται η έγκριση των κυβερνήσεων για τις αποφάσεις της²⁶.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ ορίζει ρητά στο άρθρο 105²⁷ τον εξής βασικό στόχο της ΕΚΤ “Πρωταρχικός στόχος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) (δηλαδή, η ΕΚΤ και τα εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών της ΕΕ) είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών”. Επιπρόσθετα, στο άρθρο 2 της συνθήκης αναφέρονται οι στόχοι που επιδιώκει η ΕΕ, που μεταξύ άλλων, εμπεριέχεται ο στόχος του υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας και καθώς και ο στόχος του υψηλού επιπέδου σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων. Έτσι, η Συνθήκη του Μάαστριχτ όρισε τους στόχους επιδίωξης της ΕΕ που είναι άμεσα αλληλένδετοι με τους στόχους της ΕΚΤ. Σημειώνεται πάντως ότι ο κυρίαρχος στόχος που επιδιώκει να επιτύχει η ΕΚΤ είναι αυτός που προαναφέρθηκε στο άρθρο 105 της συνθήκης και οι υπόλοιποι στόχοι είναι συμπληρωματικοί²⁸.

Τονίζεται ότι μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ παρέχεται αυτοτέλεια στην ΕΚΤ και δεν έχει παρεμβάσεις από τις κυβερνήσεις για την επίτευξη του στόχου της. Παράδειγμα αποτελεί ότι εάν δεν υπήρχε η ανεξαρτησία της ΕΚΤ, έπειτα από απόφαση κυβερνήσεων θα μπορούσε να προβεί σε εκτυπώσεις χρημάτων με αποτέλεσμα οι τιμές να διαταραχθούν λόγω της αύξησης του πληθωρισμού, θέτοντας σε κίνδυνο στον πρωταρχικό στόχο της.

Η ΕΚΤ όπως προαναφέρθηκε στηρίχθηκε στο γερμανικό πρότυπο στην άσκηση λειτουργίας της. Η εθνική κεντρική τράπεζα της Γερμανίας υπήρξε ως πρότυπο για την λειτουργία της ΕΚΤ. Μάλιστα, ο κανονισμός λειτουργίας της ΕΚΤ έχει στοιχεία της κεντρικής τράπεζας της Γερμανίας Bundesbank, πλην όμως, είναι περισσότερο ανεξάρτητη δεδομένου ότι δεν επιτρέπει πολιτικές παρεμβάσεις στον τρόπο λειτουργίας της. Η ΕΚΤ είναι περισσότερο ανεξάρτητη από τι είναι η κεντρική τράπεζα της

²⁴ Scheller H., (2006), Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Ιστορία, Καθήκοντα και Λειτουργίες

²⁵ Μούσης Ν., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση

²⁶ Χριστοδουλίδης Θ. – Στεφάνου Κ., (2006), Η συνθήκη του Μάαστριχτ, εκδόσεις Σιδέρη

²⁷ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

²⁸ Μούσης Ν., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση

Γερμανίας, καθώς η Βουλή της Γερμανίας δύναται να εγκρίνει και να τροποποιήσει την αλλαγή του κανονισμού λειτουργίας της Bundesbank. Στην περίπτωση της ΕΚΤ δεν μπορεί αυτό να συμβεί τόσο εύκολα. Απαιτείται να πραγματοποιηθεί τροποποίηση της συνθήκης από τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Αυτό απαιτεί να υπάρχει σύμφωνη γνώμη μεταξύ των μερών που απαρτίζουν την ΕΕ και καθιστά το γεγονός αυτό δύσκολο να πραγματοποιηθεί²⁹.

Παρατηρείται ότι σε σύγκριση με έτερες κεντρικές τράπεζες, όπως είναι η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ, η ΕΚΤ αποτελείται από κράτη-μέλη της Ευρωζώνης που έχουν μεταξύ τους μεγάλες διαφορές και ανισορροπίες και εφαρμόζει σε αυτές οικονομικές παρεμβάσεις.

Τονίζεται ότι η ΕΚΤ αν και ακολούθησε το πρότυπο της κεντρικής τράπεζας της Γερμανίας, αυτό δεν ήταν κάτι αναμενόμενο, δεδομένου ότι στα περισσότερα κράτη της ΕΕ είχε κυριαρχήσει το άλλο πρότυπο. Μπορούμε να αναφέρουμε τους λόγους που οδήγησαν στο καθορισμό της απόφασης αυτής. Αρχικά, ο πρώτος αναφέρεται στην εξέλιξη σκέψης με τον ερχομό της μονεταριστικής επανάστασης, ενώ ο δεύτερος αναφέρεται ότι η Γερμανία απηχούσε στην ΕΕ ως ηγετική δύναμη³⁰.

Στην μονεταριστική επανάσταση, μέσω του γνωστού υποδείγματος Barro–Gordon³¹, δεν δύναται να μειωθεί η ανεργία κάτω από ένα συγκεκριμένο ποσοστό με την άσκηση επιρροών από τις νομισματικές αρχές. Έτσι, οι αρχές μπορούν να κάνουν παρεμβάσεις που όμως αυτές θα είναι προσωρινές, η μείωση της ανεργίας είναι πρόσκαιρη και θα αυξηθεί. Γενικότερα, μπορούμε να αναφέρουμε ότι η μονεταριστική επανάσταση έφερε νέες ιδέες για το πώς πρέπει να συνδέονται οι κυβερνήσεις των κρατών με τις κεντρικές τράπεζες. Στηρίχθηκε η άποψη ότι η κεντρική τράπεζα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από κυβερνητικές παρεμβάσεις δεδομένου ότι οι εκάστοτε κυβερνήσεις έχουν πολλές φορές, ιδία οφέλη από την άσκηση πολιτικών ιδιαίτερα σε περιόδους εκλογών και για το λόγο αυτό έπρεπε να προστατευτεί από τέτοιες παρεμβάσεις³².

Πραγματοποιήθηκαν αρκετές μελέτες στη δεκαετία 1980-1990 ώστε να αναδειχθεί ότι οι ανεξάρτητες κεντρικές τράπεζες είχαν καλύτερη αντίληψη των δεδομένων και λάμβαναν ορθότερες αποφάσεις^{33,34}. Οι μελέτες αυτές ανέδειξαν ότι εφόσον δεν υπάρχει πολιτική πίεση ή παρέμβαση στην κεντρική τράπεζα τότε θα εξασφαλιστεί χαμηλότερος πληθωρισμός κατά μ.ο., ενώ παράλληλα δεν αυξάνεται ποσοστό της ανεργίας και δεν μειώνεται το ποσοστό της οικονομικής μεγέθυνσης. Βέβαια, τονίζεται ότι η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας από μόνη της δεν μειώνει τον πληθωρισμό. Απαιτούνται να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις που βοηθούν στην κατεύθυνση αυτή, όπως η κοινή πολιτική και να μην υπάρχουν έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών που απαρτίζουν την κεντρική τράπεζα³⁵.

²⁹ Ο.π.

³⁰ Μούσης Ν., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση

³¹ Barro R.J & Gordon D.B, (1983), “Rules, Discretion and Reputation in a Model of Monetary Policy”, N.B.E.R Working Paper No 1079

³² Λαπαβίτσας Κ (2010), Η Ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνη

³³ Akhand H., (1998), Central Bank Independence and Growth: A Sensitivity Analysis, Canadian Journal of Economics

³⁴ Alesina A., Gatti R., (1985), Independent Central Banks: Low inflation at no cost?, American Economic Review

³⁵ Λαπαβίτσας Κ (2010), Η Ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνη

Έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές συζητήσεις για τον τρόπο λειτουργίας της κεντρικής τράπεζας της Ευρωζώνης και κατά πόσο ο πρωταρχικός στόχος της επιτυγχάνεται, είναι όμως αποδεκτό ότι η ανεξαρτησία που έχει από τις κυβερνήσεις είναι θεμελιώδης για την επίτευξη του στόχου της³⁶. Η μονεταριστική επανάσταση έφερε αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος και για το λόγο αυτό η άσκηση της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής στην ΕΚΤ έχει σημαντικά μονεταριστικά στοιχεία.

Στην Έκθεση Ντελόρ που συντάχθηκε μεταξύ των ετών 1988-1989 και μέλη της συγγραφικής ομάδας ήταν μεταξύ άλλων οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών³⁷, αναφέρθηκε η επιθυμία τους να εφαρμοστεί αντίστοιχο γερμανικό πρότυπο στην ΕΚΤ. Έγινε ιδιαίτερη μνεία στην Έκθεση Ντελόρ, του πρωταρχικού στόχου της ΕΚΤ αυτού της σταθερότητας των τιμών, της ανεξαρτησίας από πολιτικές παρεμβάσεις και τονίστηκε ότι η γερμανική κεντρική τράπεζα παρουσιάστηκε ως ιδανική περίπτωση για να εφαρμοστεί ως αντίστοιχο πρότυπο στην ΕΚΤ.

Επιπρόσθετα, εκτός του λόγου που προαναφέρθηκε για την εφαρμογή του γερμανικού προτύπου στην ΕΚΤ, ο δεύτερος λόγος ήταν η δυναμική θέση που κατείχε η Γερμανία σε όλο το διάστημα των συζητήσεων για την ολοκλήρωση της ΕΕ. Η θέση της Γερμανίας ήταν να δημιουργηθεί μια επιβλέπουσα κεντρική τράπεζα, δηλαδή η ΕΚΤ που θα είχε ως κυρίαρχο στόχο την σταθερότητα των τιμών. Επιπρόσθετα, τονίστηκε από πλευρά της ότι εφόσον δημιουργηθεί κοινό νόμισμα υφίσταται τεράστιος κίνδυνος να αυξηθεί αρκετά ο πληθωρισμός. Έτσι, η ίδρυση της ΕΚΤ θα είχε σκοπό την μείωση του πληθωρισμού καθότι είχε ως στόχο την διατήρηση των τιμών³⁸. Η λειτουργία της ΕΚΤ επιβεβαιώνει ότι το γερμανικό πρότυπο κυριάρχησε και δεν επικράτησε το αγγλογαλλικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών πίστευαν ότι έπρεπε να εφαρμοστεί ο μονεταρισμός και το γεγονός αυτό βοήθησε να κυριαρχήσουν οι θέσεις της Γερμανίας³⁹.

Έπειτα των γεγονότων αυτών, η ΕΚΤ ιδρύθηκε το 1998 ενώ εδρεύει στη Φρανκφούρτη της Γερμανίας. Αναφορικά με τη δομή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αποτελείται από τη Πρόεδρο, η οποία είναι η Γαλλίδα Κριστίν Λαγκάρντ. Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) απαρτίζουν η Πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος της ΕΚΤ, όπως επίσης και οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών της Ευρωζώνης. Όπως είναι αντιληπτό, η Πρόεδρος παρίσταται εκ μέρους της ΕΚΤ στις σημαντικές επίσημες συναντήσεις και συνεδριάσεις. Προκειμένου να λάβει η ΕΚΤ αποφάσεις, έχει όργανα που είναι αρμόδια για την λήψη αυτών⁴⁰.

Αρχικά, μέσω του ΔΣ μπορούν να παρθούν αποφάσεις, πλην όμως, συνήθως για να ενταχθεί ένα ζήτημα στο ΔΣ απαιτείται να είναι αρκετά σημαντικό. Συνήθως, το ΔΣ της ΕΚΤ είναι αρμόδιο προκειμένου να μελετήσει τα οικονομικά υφιστάμενα δεδομένα και να πάρει αποφάσεις τόσο στο τρόπο εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής της, όσο και για την διαμόρφωση των επιτοκίων δανεισμού που καθορίζει η ΕΚΤ στις μη κεντρικές τράπεζες της Ευρωζώνης.

³⁶ Μούσης Ν., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση

³⁷ https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/delors/html/index.el.html

³⁸ Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Το Ευρωσύστημα-Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (2006)

³⁹ Λαπαβίτσας Κ (2010), Η Ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνη

⁴⁰ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Ευρωσύστημα-Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2006)

Επιπλέον όργανο της ΕΚΤ αποτελεί η Εκτελεστική Επιτροπή. Μέλη στην Εκτελεστική Επιτροπή αποτελούν η Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της ΕΚΤ καθώς και τέσσερα μέλη που διορίζονται από το ΕΚ μετά από σχετική ψηφοφορία. Η επιτροπή εφαρμόζει τη πολιτική της ΕΚΤ, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου παρέχοντας οδηγίες στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης. Επίσης, η επιτροπή είναι αρμόδια προκειμένου να καθορίσει και να προετοιμάσει τις επικείμενες συναντήσεις του ΔΣ, ενώ διαχειρίζεται τις καθημερινές εργασίες⁴¹.

Το επόμενο όργανο που συμμετέχει στην δομή της ΕΚΤ είναι το Γενικό Συμβούλιο. Απαρτίζεται από την Πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ καθώς και τους 27 εθνικούς κεντρικούς διοικητές της ΕΕ, ήτοι συμμετέχουν τόσο οι 19 διοικητές της Ευρωζώνης όσο και οι 8 διοικητές των χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Το εν λόγω όργανο συμβάλλει στις συμβουλευτικές λειτουργίες της ΕΚΤ, συλλέγει στατιστικά δεδομένα και προετοιμάζει τις ετήσιες εκθέσεις της ΕΚΤ.

Τέλος, υφίσταται και το Εποπτικό Συμβούλιο, το οποίο συνεδριάζει κάθε τρεις εβδομάδες και αναλύει και σχεδιάζει τα εποπτικά καθήκοντα της ΕΚΤ. Μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου είναι η Πρόεδρος, ο αντιπρόεδρος καθώς και τέσσεροι εκπρόσωποι της ΕΚΤ και εκπρόσωποι εποπτικών αρχών.

3.2 Ο βαθμός ευθύνης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

Όπως προαναφέρθηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ με το άρθρου 105 έθεσε ως κυρίαρχο στόχο της ΕΚΤ να σταθεροποιήσει τις τιμές εντός της Ευρωζώνης αλλά και να υλοποιήσει έτερους στόχους, που σχετίζονται άμεσα με τον κυρίαρχο στόχο, όπως είναι η αύξηση της απασχόλησης, της κοινωνικής προόδου και της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των αγοραπωλησιών. Προκειμένου να ανταπεξέλθει στο στόχο της η ΕΚΤ θωρακίστηκε από τις κυβερνητικές παρεμβάσεις και είχε αυτοτέλεια. Με βάση τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και τον κανονισμό της, η ΕΚΤ ασκεί νομισματική πολιτική με στόχο την σταθεροποίηση των τιμών και να επιτύχει συναφείς σε αυτόν στόχους. Η ΕΚΤ απέκτησε οιονεί συνταγματική υπόσταση καθόσον ενσωματώθηκαν τα χαρακτηριστικά της στο κανονισμό λειτουργίας της ΕΕ⁴². Τονίζεται στο σημείο αυτό ότι η μεγάλη ελευθερία που διαθέτει η ΕΚΤ δημιουργεί προβλήματα ως προς το έλεγχο των μηχανισμών ελέγχου της⁴³. Η ΕΚΤ έχει νομική υπόσταση και με βάση αυτή λειτουργούν τα όργανα που λαμβάνουν αποφάσεις και τις εκτελούν.

Όπως κάθε οργανισμός έτσι και η κεντρική τράπεζα μπορεί να κάνει σημαντικά λάθη στην λήψη αποφάσεων της ως προς την άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Είναι σημαντικό ως προς την άσκηση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ να δημιουργηθεί φορέας που θα είναι αρμόδιος για τον έλεγχο των αποφάσεων που λαμβάνει η ΕΚΤ και κατά πόσο αυτές εκτελούνται. Στην περίπτωση που δεν εκτελούνται οι αποφάσεις της ΕΚΤ στο επιθυμητό βαθμό, ο φορέας να είναι αρμόδιος για την επιβολή σχετικών κυρώσεων. Υπογραμμίζεται ότι η ίδρυση του παραπάνω φορέα είναι μέσα στα πλαίσια των δημοκρατικών αρχών. Στις δημοκρατικές χώρες, οι κάτοικοι αυτών ψηφίζουν τους

⁴¹ <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.el.html>

⁴² Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Ευρωσύστημα-Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2006)

⁴³ Padoa-Schioppa T, The euro and its central bank: getting united after the union. Cambridge , MA , MIT, Press, (2004)

πολιτικούς που επιθυμούν να ασκήσουν παρεμβατική πολιτική εξουσίας. Έτσι, οι πολίτες μέσω των ψήφων παρέχουν στους πολιτικούς τη δυνατότητα της άσκησης εξουσίας. Ύστερα από ορισμένο χρονικό διάστημα οι πολίτες καλούνται εκ νέου να ψηφίσουν τους πολιτικούς που επιθυμούν. Οι πολιτικοί μέσα στο μεσοδιάστημα άσκησης πολιτικής προβαίνουν σε παρεμβάσεις προς όφελος των πολιτών. Εφόσον, οι πολίτες κρίνουν ότι δεν έλαβαν τις αποφάσεις που έπρεπε κατά το διάστημα που ασκούν εξουσία, είτε από δόλο είτε από παράλειψη, τότε στις επόμενες εκλογές ψηφίζει με διαφορετικό τρόπο και έτσι οι πολιτικοί έχουν σχετικές κυρώσεις εκ μέρους του εκλογικού σώματος.

Οι εκλεγμένοι πολιτικοί που έχουν τη δυνατότητα άσκησης παρεμβατικών μέτρων, εκχωρούν αρμοδιότητες σε οργανισμούς που θεμελιώνουν οι ίδιοι με σκοπό την επίτευξη στόχων. Έτσι, η μεταφορά αρμοδιοτήτων από τους πολιτικούς σε οργανισμούς περιλαμβάνει τη κατωτέρω διαδικασία, ήτοι οι πολιτικοί μεταφέρουν αρμοδιότητες που διαθέτουν σε οργανισμούς προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι και ορίζεται μέσω των κανονισμών λειτουργίας τους τα μέσα που διαθέτουν. Είναι σημαντικό να ορίζονται οι κυρώσεις σε περίπτωση που δεν ανταποκριθούν στα καθήκοντα που τους έχουν οριστεί. Οι πολιτικοί έχουν την δυνατότητα να παραχωρήσουν αρμοδιότητες σε οργανισμούς, εφόσον οι πολιτικοί μπορούν να ασκήσουν τον απαραίτητο έλεγχο στους οργανισμούς αυτούς⁴⁴.

Η εκχώρηση αρμοδιοτήτων όταν είναι σε διευρυμένο επίπεδο στους οργανισμούς, τότε οφείλει ο αρμόδιος φορέας εποπτείας να ασκεί αυστηρό έλεγχο προς τους οργανισμούς, ενώ όταν η εκχώρηση των αρμοδιοτήτων στους οργανισμούς είναι σε μικρότερο επίπεδο να είναι σε πιο ήπιο πλαίσιο. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι η κεντρική τράπεζα δεν μπορεί να επιμεριστεί τυχόν ευθύνες, εφόσον οι αποφάσεις έχουν παρθεί από την κυβέρνηση και όχι από αυτήν, όπως η λήψη απόφασης από την κυβέρνηση για την έκδοση επιπρόσθετων χαρτονομισμάτων. Αντίθετα, όταν η κυβέρνηση δεν λαμβάνει αποφάσεις και έχει παραχωρήσει αρμοδιότητες στην κεντρική τράπεζα, τότε ο επιμερισμός ευθυνών δεν βαρύνει την πρώτη αλλά βαρύνει αποκλειστικά την κεντρική τράπεζα. Έτσι, συμπεραίνουμε ότι η εξουσία παρέχεται στους πολιτικούς, όπως και ο επιμερισμός ευθυνών τους μέσω της άσκησης ψηφοφορίας από τους πολίτες και εκείνη με την σειρά τους εκχωρούν αρμοδιότητες σε οργανισμούς. Σε αντίθεση με τα ανωτέρω, η κεντρική τράπεζα της Ευρωζώνης, η ΕΚΤ έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στον καθορισμό και στην άσκηση νομισματικής πολιτικής και οι κυβερνήσεις είναι αναρμόδιες τόσο στην νομισματική πολιτική όσο και στον έλεγχο της ΕΚΤ. Επιπρόσθετα, τονίζεται ότι η ΕΚΤ έχει μεγάλες διαφορές με αντίστοιχες κεντρικές τράπεζες όπως είναι η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Αυτό συμβαίνει δεδομένου οι εκπρόσωποι των κεντρικών τραπεζών γνωστοποιούν μέσω των σχετικών εκθέσεων τους στα αντίστοιχα αρμόδια κοινοβούλια και ο τρόπος ελέγχου που ασκείται στις κεντρικές τράπεζες είναι διαφορετικός⁴⁵.

Ο κανονισμός λειτουργίας της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής δύναται να μετατραπεί εφόσον η βουλή εγκρίνει τις μετατροπές αυτές μετά από σχετική ψηφοφορία. Επομένως, παρατηρείται ένας βαθμός διασύνδεσης της Ομοσπονδιακής Τράπεζας με την εκάστοτε

⁴⁴ Ο.π.

⁴⁵ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Ευρωσύστημα-Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2006)

κυβέρνηση, δεδομένου ότι μπορεί να αλλαχθεί ο κανονισμός της ανά πάσα στιγμή. Σε αντίθεση με την κεντρική τράπεζα των Η.Π.Α., η Ευρωζώνη έχει θωρακίσει την ΕΚΤ από τις κυβερνητικές παρεμβάσεις. Ενώ, η ΕΚΤ παρουσιάζεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα στο ΕΚ για ενημερώσει σχετικά για τη νομισματική πολιτική και τα αποτελέσματα της, το ΕΚ δεν μπορεί να ασκήσει έλεγχο στην ΕΚΤ και να λάβει αποφάσεις για κυρώσεις σε περίπτωση που οι ενέργειες της δεν επέφεραν τα επιθυμητά αναμενόμενα αποτελέσματα. Επιπλέον, προκειμένου να γίνει η οποιαδήποτε αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας της ΕΚΤ απαιτείται να γίνει σχετική τροποποίηση στη Συνθήκη του Μάαστριχτ μετά από ομοφωνία των συμμετεχόντων χωρών της ζώνης του ευρώ. Έτσι, η ΕΚΤ γνωρίζει ότι το ΕΚ αν και ενημερώνεται επίσημα για τα πεπραγμένα της, δεν μπορεί να ασκήσει έλεγχο όταν έχει αποτύχει στις αποφάσεις της στην άσκηση νομισματικής πολιτικής και καθίσταται το ΕΚ σε ρόλο παρατηρητή. Τα παραπάνω γεγονότα καθιστούν την ΕΚΤ πιο θωρακισμένη έναντι άλλων κεντρικών τραπεζών όπως, της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ⁴⁶.

Έτσι, η θεωρία που προαναφέρθηκε και αναλύθηκε στην παρούσα ενότητα για την παραχώρηση αρμοδιοτήτων έρχεται σε αντίθεση με το βαθμό ευθύνης της ΕΚΤ έναντι των πολιτών της Ευρωζώνης. Άλλωστε, η συζήτηση που έχει αναπτυχθεί στα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ είναι έντονη για το εάν πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα στην ΕΚΤ να μην λογοδοτεί σε άλλους επίσημους οργανισμούς.

Επιπρόσθετα, πρέπει να αναφερθεί ότι η ποσοτικοποίηση των στόχων είναι σημαντική από τους οργανισμούς. Εφόσον, δεν έχουν ποσοτικοποιηθεί οι στόχοι από την ΕΚΤ τότε δεν μπορεί να ασκηθεί ουσιώδεις έλεγχος ακόμα και από την ίδια την κεντρική τράπεζα και επομένως ο βαθμός ευθύνης είναι συρρικνωμένος, ενώ όταν οι στόχοι έχουν ποσοτικοποιηθεί τότε ο βαθμός ευθύνης είναι μεγαλύτερος δεδομένου ότι μπορούν να υπάρχουν συγκρίσιμα ποσοτικοποιημένα δεδομένα σε σχέση με τα αποτελέσματα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η Συνθήκη του Μάαστριχτ με το άρθρο 105 καθόρισε ως κυρίαρχο στόχο της ΕΚΤ να σταθεροποιεί τις τιμές, πλην όμως, αυτός ο στόχος από μόνος του είναι ασαφής γιατί δεν ορίζεται ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί μέσω της άσκησης νομισματικής πολιτικής και δίνεται ελευθερία σε αυτήν για τις ενέργειες της. Η ασάφεια των τρόπων με τον οποίο η ΕΚΤ θα καταφέρει να σταθεροποιήσει τις τιμές, οδήγησε να οριστεί η έννοια της σταθεροποίησης τιμών από την ΕΚΤ και όχι άλλους επίσημους οργανισμούς ή μέσω σχετικής συμφωνίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης⁴⁷.

Επίσης, τονίζεται στο σημείο αυτό, ότι οι συμπληρωματικοί στόχοι που πρέπει να πετύχει η ΕΚΤ μέσα στα πλαίσια της σταθερότητας των τιμών δεν ορίζονται επίσης ρητώς συγκεκριμένα στην Συνθήκη του Μάαστριχτ, όπως και τα μέσα επίτευξης αυτών. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σύγχυση και ερωτήματα για το ποιοι είναι ακριβώς οι στόχοι της ΕΚΤ. Έτσι, η ΕΚΤ κινήθηκε μέσα σε πλαίσιο αυτοδυναμίας με την έννοια ότι ορίζει τους στόχους της και τους τρόπους που αυτή θέλει για να τους

⁴⁶ Padoa-Schioppa T, The euro and its central bank: getting united after the union. Cambridge , MA , MIT, Press, (2004)

⁴⁷ Casares M.,(2005), On monetary policy rules for the euro area. Madrid: Banco de Espana

επιτύχει⁴⁸. Αποτέλεσμα του γεγονότος ότι οι στόχοι και τα μέτρα πολιτικής της ΕΚΤ δεν είχαν γίνει συγκεκριμένοι, η ΕΚΤ μπορεί να ερμηνεύσει σε ενδεχόμενες λανθασμένες πολιτικές της ότι δεν φέρει μερίδιο ευθύνης καθότι αρμοδιότητα της είναι μόνο ο έλεγχος του πληθωρισμού και όχι οι μεταβολές στους άλλους τομείς της οικονομίας.

Αν συγκρίνει κανείς τις αρμοδιότητες που έχει η Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ με την ΕΚΤ θα διαπιστώσει ότι περισσότερες έχει η πρώτη. Μεταξύ άλλων, εμπεριέχεται ρητά στους στόχους της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ ο έλεγχος της ανεργίας και τα μέσα πολιτικής της είναι περισσότερα καταταμημένα, ενώ έχει μεγαλύτερο μερίδιο στο καταμερισμό ευθυνών ως προς τις αποφάσεις της.

Επομένως, μπορούμε να αναφέρουμε ότι η ΕΚΤ έχει σχεδόν μηδενικό επιμερισμό ευθυνών ως προς την νομισματική πολιτική της καθόσον δεν υφίσταται μηχανισμός εποπτείας και επιπλέον μέσω της συνθήκης ίδρυσης της είναι αρμόδια μόνο για τον έλεγχο της σταθερότητας των τιμών.

Έχει υποστηριχθεί η άποψη από πολλούς οικονομολόγους ότι είναι θέμα χρόνου να αλλάξει ο κανονισμός λειτουργίας της ΕΚΤ καθότι ο υπάρχων κανονισμός δεν πρέπει να στοχεύσει μόνο στην σταθερότητα των τιμών. Πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να ανανεώσει τους στόχους όπως έτερες κεντρικές τράπεζες και να επιφορτιστεί περισσότερο βάρος στην άσκηση νομισματικής πολιτικής. Είναι αντιληπτό έτσι ότι η κριτική που δέχεται η ΕΚΤ είναι οξεία. Ο στόχος της σταθερότητας των τιμών ως γενικό πλαίσιο δεν είναι αρκετός στην σύγχρονη εποχή για μια κεντρική τράπεζα και πρέπει να κινηθεί πιο γρήγορους ρυθμούς στην λήψη αποφάσεων της στην νομισματική της πολιτικής. Κριτική ασκείται και από τις εμπορικές τράπεζες που βρίσκονται στην ζώνη του ευρώ ως προς τις αποφάσεις της^{49,50}. Παράδειγμα αποτελεί ότι στα τέλη του 2016, η Ένωση Συνεργατικών Τραπεζών της Γερμανίας (BdB) σύστησε στην ΕΚΤ να αλλάξει στρατηγική πολιτική ως προς τα επιτόκια καθότι είχαν οριστεί σε χαμηλό επίπεδο, δεδομένου ότι την ΕΚΤ ενδιέφερε αποκλειστικά ο έλεγχος του πληθωρισμού και όχι οι άλλοι τομείς της οικονομίας.

Αν και η ΕΚΤ γνωρίζει την κριτική που ασκείται έως σήμερα, δεν έχει προβεί σε αλλαγή νομισματικής πολιτικής ούτε έχει ζητήσει την τροποποίηση του κανονισμού λειτουργίας της. Βέβαια, μπορεί να προχωρήσει σε ενέργειες που θα είναι προς όφελος των κατοίκων της ΕΕ.

Σημειώνεται ότι η κεντρική τράπεζα δύναται να ανακοινώσει τους στόχους της δημόσια καθώς επίσης και τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει κατά περιόδους. Με αυτόν τον τρόπο οι πολίτες θα έχουν πλήρη γνώση και θα γνωρίζουν από πριν τις ενέργειες που θα κάνει η κεντρική τράπεζα για την επίτευξη των στόχων της. Εφόσον, τα αποτελέσματα δεν είναι τα επιθυμητά πρέπει να εξηγήσει τον λόγο που δεν πέτυχε τους στόχους της⁵¹ και έτσι η ΕΚΤ θα αυξήσει τον βαθμό ενίσχυσης των ευθυνών της.

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι η ψηφοφορία του ΔΣ της ΕΚΤ είναι μυστική κατά τον τρόπο που επιμερίζονται οι ψήφοι των μελών της, ενώ παράλληλα δεν διαθέτει δημόσια στο κοινό τα πρακτικά της. Εφόσον η κεντρική τράπεζα επιλέξει να δημοσιεύσει τα ανωτέρω τότε θα αναβαθμίσει τον βαθμό ευθύνης της, που μέχρι σήμερα δεν επιμερίζεται. Έτερες κεντρικές τράπεζες δημοσιεύουν το

⁴⁸ <https://m.naftemporiki.gr/story/1546859/i-europaiki-kentriki-trapeza-xreiazetai-nea-entoli>

⁴⁹ <https://www.kathimerini.gr/891002/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/oi-germanikes-trapezes-kata-ths-ekt>

⁵⁰ Casares M.,(2005), On monetary policy rules for the euro area. Madrid: Banco de Espana

⁵¹ Agel J., Ysander S., (1993), Should Government's Learn to live with inflation?, American Economic Review

περιεχόμενο των συνεδριάσεων και έτσι οι πολίτες είναι ενημερωμένοι για αυτές. Μπορεί έτσι να ασκηθεί κριτική για το αν έλαβαν σωστές αποφάσεις που μέχρι πριν δεν θα μπορούσε να γίνει αυτό. Από την άλλη η ΕΚΤ αναφέρει ότι δεν μπορεί να προβεί σε τέτοιες ενέργειες γιατί στο ισχύον κανονισμό λειτουργίας της και συγκεκριμένα στο άρθρο 10 αναφέρει ότι οι συνεδριάσεις είναι μυστικές και απαιτείται η τροποποίηση του κανονισμού⁵².

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι ο βαθμός ευθύνης της ΕΚΤ είναι μικρός ως προς τη δύναμη που διαθέτει για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής της Ευρωζώνης. Μελλοντικά, είναι βέβαιο πως η ΕΚΤ θα εξελιχθεί και ότι οι επίσημες αρμοδιότητες της θα είναι περισσότερες, καθώς η σταθερότητα των τιμών δεν μπορεί να αποτελεί το μοναδικό κυρίαρχο στόχο της με δεδομένο ότι οι αποσταθεροποιητικοί παράγοντες είναι αρκετοί.

3.3 Η εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στα πιστωτικά ιδρύματα της Ευρωζώνης

Η ΕΚΤ έχει συγκεκριμένο ρόλο, ήτοι την άσκηση νομισματικής πολιτικής στα κράτη-μέλη της. Έτσι, η ΕΚΤ και οι κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωζώνης έχουν αρμοδιότητες επί της άσκησης ελέγχου και εποπτείας στα πιστωτικά ιδρύματα^{53,54}. Στην παρούσα ενότητα θα αναφερθεί η Τράπεζα της Ελλάδας (ΤτΕ) ως προς τις αρμοδιότητες της, η οποία με την σειρά της υπάγεται και αναφέρει στην ΕΚΤ. Αρχικά, στην ΤτΕ λειτουργεί με βάση το καταστατικό της (άρθρο 55Α), η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος. Η εν λόγω διεύθυνση είναι αρμόδια για να εποπτεύσει τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν και υπάγονται στην αρμοδιότητα της Ελλάδας. Ο στόχος που έχει καθοριστεί είναι να υπάρχει σταθερότητα ως προς την λειτουργία των ιδρυμάτων, όπως επίσης να διασφαλιστεί η διαφάνεια στις συναλλαγές που πραγματοποιούνται μέσω αυτών. Μάλιστα, η ΤτΕ έχει καθοριστεί ως αρμόδια για τον έλεγχο αιτήσεων για την ίδρυση και λειτουργία πιστωτικών ιδρυμάτων στην χώρα. Επιπρόσθετα, εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα ως προς τη λειτουργία τους, τόσο σε μεμονωμένη βάση όσο και σε ενοποιημένη βάση. Παρακολουθεί την κεφαλαιουχική επάρκεια των ιδρυμάτων και ελέγχει τη συγκέντρωση κινδύνων που αντιμετωπίζουν. Στο πλαίσιο αυτό, η ΤτΕ αναφέρει στην ΕΚΤ μέσω του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Σημειώνεται στο σημείο αυτό, ότι η ΤτΕ δεν μπορεί να υπεισέρχεται σε θέματα καταχρηστικότητας καθόσον δεν έχει αρμοδιότητα.

Εφόσον, η ΤτΕ διαπιστώσει ότι τραπεζικά ιδρύματα δεν συμμορφώνονται στους όρους που είναι υποχρεωμένα να τηρούν, τότε επιβάλλονται κυρώσεις από αυτήν. Μπορεί να πραγματοποιήσει μάλιστα και επιτόπιους ελέγχους στα τραπεζικά ιδρύματα, είτε τακτικούς είτε έκτακτους. Μάλιστα για το σκοπό αυτό η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος μπορεί να συνεργαστεί και με έτερες διευθύνσεις της ΤτΕ.

Μάλιστα, από τους σημαντικότερους ελέγχους που πραγματοποιεί η ΤτΕ στα πιστωτικά ιδρύματα είναι κατά πόσο πραγματοποιούν έλεγχο στην παράνομη νομιμοποίηση χρημάτων μέσω του

⁵² Casares M.,(2005), On monetary policy rules for the euro area. Madrid: Banco de Espana

⁵³ <https://www.bankofgreece.gr/trapeza/dioikisi-domi/organogramma/dieythynsh-epopteias-pistwtikoy-systhmatos>

⁵⁴ <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia>

ξεπλύματος χρημάτων και η μεταφορά εμβασμάτων για την στήριξη της τρομοκρατίας και της αγοράς των όπλων.

Η ΤτΕ ενημερώνει δημόσια τις κυρώσεις που επιβάλλει στις τράπεζες και σχετικές αποφάσεις υφίσταται αναρτημένες στον ιστότοπο της.

Τα πιστωτικά ιδρύματα που ελέγχει η ΤτΕ είναι τα ακόλουθα: α) Alpha Τράπεζα Α.Ε., β) Τράπεζα Eurobank Ergasias Α.Ε., γ) Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. και δ) Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε..

Καταλήγοντας, αναφέρουμε ότι στην Ευρωζώνη αντίστοιχο μηχανισμό ελέγχου έχουν οι κεντρικές τράπεζες στο σύνολο τους, ασκώντας αυτά τα καθήκοντα προς όφελος των πολιτών της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (E.S.M.)

4.1 Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

Η διεθνής κρίση του Δεκεμβρίου 2007 επηρέασε σημαντικά τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης. Ορισμένα κράτη επηρεάστηκαν περισσότερο, ενώ άλλα λιγότερο από την εν λόγω κρίση. Η Ένωση, αντιλήφθηκε ότι πρέπει να προβεί σε μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να θωρακίσει τα κράτη-μέλη της σε χρηματοπιστωτικές κρίσεις που αντιμετωπίζουν. Έτσι, η ευρωζώνη δημιούργησε αρχικά στις 7 Ιουνίου 2010 το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ-ΕFSF) ως προσωρινό μηχανισμό επίλυσης κρίσεων και εν συνεχεία, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ-ΕFSM). Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕSM) ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο 2012 και τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο 2013 και αντικατέστησε τους προαναφερόμενους μηχανισμούς. Ο ΕSM εδρεύει στο Λουξεμβούργο και επήλθε μετά από συμφωνία μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ^{55,56,57}. Αποτελεί έναν διεθνή διακυβερνητικό οργανισμό, ενώ μέλη στο ΔΣ του ΕΜΣ είναι οι υπουργοί Οικονομικών των κρατών της Ευρωζώνης. Ενεργοποιείται μετά από αίτημα μελών της ΕΕ για τη παροχή χρηματοπιστωτικής ροής και προκειμένου να γίνει αποδεκτό το αίτημα, απαιτείται όπως εγκριθεί από τα 2/3 του ΕΜΣ.

Στην σημερινή εποχή, οι περισσότερες κυβερνήσεις δανείζονται χρήματα καθόσον έχουν περισσότερα έξοδα από έσοδα, δηλαδή παρουσιάζουν έλλειμμα. Τη εν λόγω διαφορά καλύπτουν μέσω του δανεισμού. Στην περίπτωση που οι “δανειστές” δεν είναι βέβαιοι ότι θα τους επιστραφούν τα χρήματα τους μετά των συμφωνηθέντων τότε δεν προβαίνουν στο δανεισμό και το κράτος πτωχεύει. Η ΕΕ δημιούργησε τον εν λόγω οργανισμό για να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο αυτό στα κράτη-μέλη της και να μην καταρρεύσει η οικονομική και νομισματική ένωση της. Εφόσον, τα κράτη-μέλη της δεν μπορούν να δανειστούν ιδιωτικά, τότε αιτούνται από τον ΕSM τη παροχή χρηματοπιστωτικής ροής. Ο οργανισμός δύναται να παρέχει δάνεια ύψους έως και 500 δισ. ευρώ σε χώρες που θα αιτηθούν την

⁵⁵ <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/eyrwpaikos-mhchanismos-statherothtas-ems>

⁵⁶ https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01731/imfname_247811.pdf

⁵⁷ <https://www.ert.gr/o-no-featured/evrozoni/efsm-efsf-esm-pii-ine-ti-kanoun-i-evropaiki-michanismi-diasosis>

λήψη τους⁵⁸. Σημειώνεται δε ότι τα δάνεια που παρέχονται προϋποθέτουν ότι τα κράτη που θα τα λάβουν, θα πραγματοποιήσουν διαρθρωτικές αλλαγές στις δομές λειτουργίας τους. Το γεγονός ότι απαιτείται η έγκριση των 2/3 του ΕΜΣ, δυσχεραίνει τις μικρές χώρες να αιτηθούν βοήθειας του μηχανισμού, δεδομένου ότι οι μεγάλες χώρες της Ένωσης δύναται να αρνηθούν τη παροχή τους και επομένως να τύχει αρνητικής απάντησης.

Η Ελλάδα αποτελεί ως μέλος της ΕΕ, μέλος του ΕSM αλλά είναι και μέτοχος. Το ποσοστό της Ελλάδας που καταβάλλει ως μετοχικό κεφάλαιο είναι το 2,7975%. Το ίδιο ποσοστό καταλαμβάνει και στην λήψη αποφάσεων στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Το μεγαλύτερο ποσοστό καταβάλλει ως μετοχικό κεφάλαιο η Γερμανία με 26,96%, ενώ η Γαλλία ακολουθεί με 20,24%, που αντιστοιχεί και στην ανάλογη λήψη αποφάσεων στον ΕSM.

Προκειμένου να χορηγηθούν χρηματοδοτικές ροές μετά των απαιτούμενων προαναφερόμενων διαδικασιών, το αιτούμενο κράτος υπογράφει συμφωνία εφαρμογής προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής προκειμένου να αναπροσαρμόσει το δημόσιο χρέος του και σε μελλοντικό χρόνο να μπορεί να δανειστεί χωρίς τη συνδρομή του ΕSM.

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα αιτήθηκε στη συνδρομή χρηματοδοτικής ροής και έχει δανειστεί από το ΕFSF και ΕSM κεφάλαια ύψους 204 δισ. ευρώ, ήτοι περισσότερα του από το ήμισυ του δημόσιου χρέους της⁵⁹, ενώ ολοκλήρωσε επιτυχώς το τριετές πρόγραμμα δημοσιονομικής πολιτικής του ΕSM στις 20 Αυγούστου 2018⁶⁰. Η Ελλάδα έχει συμφωνήσει να αποπληρώσει το ανωτέρω ποσό το 2060 και 2070 για το ΕSM και ΕFSF αντίστοιχα⁶¹. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συνθήκες δανεισμού της Ελλάδας από τον ΕSM ήταν θετικές καθώς τον εξοικονομεί περίπου 13 δισ. ευρώ/χρόνο, ήτοι ποσό που αντιστοιχεί σε 7% περίπου του ΑΕΠ.

Επιπρόσθετα, πέραν της Ελλάδας και άλλες χώρες έχουν αιτηθεί και δεχτεί την βοήθεια του ΕSM. Η Ισπανία και η Κύπρος εντάσσονται στις χώρες αυτές. Η Ισπανία τέλους του 2012 και αρχές του 2013, δανείστηκε το ποσό των 41,3 δισ. ευρώ από τον Οργανισμό. Το εν λόγω ποσό το έλαβε προκειμένου να ανακεφαλαιοποιήσει τις ισπανικές τράπεζες της. Όπως έχει συμφωνηθεί, η Ισπανία θα ολοκληρώσει την αποπληρωμή του δανείου που έλαβε πλήρως το 2027⁶².

Στην περίπτωση της Κύπρου, ο ΕSM παρείχε μόνο το ποσό των 6,3 δισ. ευρώ από το αρχικό συμφωνηθέν ποσό των 10 δισ. ευρώ, καθώς δεν χρειάστηκε τα υπόλοιπα χρηματικά ποσά. Η έγκριση του δανείου άρθηκε ένεκα της απόφασης των συμμετεχόντων χωρών της ΕΕ τον Απρίλιο του 2013, ενώ το ποσό δανεισμού καταβλήθηκε τμηματικά από Μάιο του 2013 έως τον Οκτώβριο του 2015⁶³. Η περίοδος αποπληρωμής του δανείου ορίστηκε να πραγματοποιηθεί από το 2025 έως και το 2031.

⁵⁸ <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oro/eyrwpaikos-mhchanismos-statherothtas-ems>

⁵⁹ https://www.esm.europa.eu/assistance/greece#programme_timeline_for_greece

⁶⁰ <https://www.esm.europa.eu/assistance/greece/greece-successfully-concludes-esm-programme>

⁶¹ <https://www.cnn.gr/oikonomia/story/204626/o-paolo-fioreti-o-neos-epikefalis-toy-esm-gia-tin-ellada>

⁶² <https://www.iefimerida.gr/news/299548/i-ispantia-apopliironei-proora-ta-daneia-tis-egkrisi-apo-esm>

⁶³ <https://nyxtamera.gr/?p=102394>

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο οργανισμός έχει προβλέψει έναν μηχανισμό προειδοποίησης προκειμένου να πραγματοποιηθούν διαρθρωτικές αλλαγές εφόσον απαιτείται στις δανειζόμενες χώρες⁶⁴.

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι στις αρχές του 2020, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας όρισε τον Πάολο Φιορέττι ως επικεφαλής ομάδας για την Ελλάδα ώστε να παρακολουθεί την λειτουργία και αποπληρωμή του προγράμματος δανεισμού⁶⁵. Ακόμα, ο οργανισμός τον Φεβρουάριου 2020 εξασφάλισε την χρηματοδοτική λειτουργία του, εκδίδοντας τριετές ομόλογο αξίας τριών δισ. ευρώ, με επιτόκιο -0,455%, ενώ οι προσφορές έφθασαν τα 8,2 δισ. ευρώ⁶⁶. Συμπερασματικά, μπορούμε να αναφέρουμε ότι η Ένωση έχει θωρακίσει τα κράτη-μέλη της με τον εν λόγω μηχανισμό για την υποστήριξη τους σε περιόδους κρίσης και για να μην υπάρχουν αστάθειες που θα μπορέσουν να θέσουν σε κίνδυνο τη λειτουργία της.

4.2 Η δομή του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας

Όπως προαναφέρθηκε ο ESM είναι ένας διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός. Όσον αφορά την δομή του ESM, αποτελείται από το Συμβούλιο Διοικητών, ήτοι συμμετέχουν στο συμβούλιο οι υπουργοί οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶⁷.

Το εν λόγω συμβούλιο καθίσταται αρμόδιο προκειμένου να αποφασίσει κυρίως σε τέσσερα θέματα, τα οποία είναι: α) τη χορήγηση οικονομικής βοήθειας σε κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, β) τους επιβληθέν όρους και προϋποθέσεις για την οικονομική βοήθεια αυτή, γ) την έγκριση των αναλυτικών κατευθυντήριων γραμμών για τα δάνεια του ESM και δ) την αλλαγή στη δομή λειτουργίας του ESM. Στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου Διοικητών δύναται να συμμετέχουν ως παρατηρητές, ο επίτροπος Οικονομικών και Δημοσιονομικών Θεμάτων της ΕΕ καθώς και ο Πρόεδρος της ΕΚΤ. Το Συμβούλιο Διοικητών μπορεί να προσκαλέσει και άλλα άτομα ή οργανισμούς που κρίνει ότι απαιτείται να παρευρίσκονται ως παρατηρητές στις συνεδριάσεις, όπως είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι ο οργανισμός επιδιώκει την στενή συνεργασία με το ΔΝΤ, τόσο σε τεχνικό επίπεδο όσο και σε χρηματοοικονομικό επίπεδο.

Επιπρόσθετα, πέραν του Συμβουλίου Διοικητών στη δομή του οργανισμού υφίσταται το Συμβούλιο Διευθυντών. Κάθε διοικητής κεντρικής τράπεζας, ορίζει έναν διευθυντή και αναπληρωτή αυτού. Το Συμβούλιο Διευθυντών απαρτίζεται με άτομα που έχουν υψηλές ικανότητες σε οικονομικά και δημοσιονομικά θέματα, όπως ορίζεται στον κανονισμό λειτουργίας του ESM. Δύναται με απόφαση του αρμόδιου υπουργού Οικονομικών να ανακληθεί η τοποθέτηση ενός διευθυντή ή αναπληρωτή διευθυντή άνα πάσα στιγμή, εφόσον κριθεί αναγκαίο. Το Συμβούλιο Διευθυντών λαμβάνει αποφάσεις όπως έχουν εξουσιοδοτηθεί από το Συμβούλιο Διοικητών και όπως ορίζονται ρητά στη συνθήκη λειτουργίας του ESM. Όπως και στο Συμβούλιο Διοικητών, οι αποφάσεις του Συμβουλίου Διευθυντών

⁶⁴ <https://m.naftemporiki.gr/story/1086397/kupros-katharise-me-3-xronia-mnimonio>

⁶⁵ <https://gr.euronews.com/2020/01/20/paolo-fioretti-neos-epikefalis-apostolis-epitirisis-tou-esm-stin-ellada>

⁶⁶ <https://www.insider.gr/eidiseis/oikonomia/130527/esm-antlise-3-dis-eyro-apo-neo-trietes-omologo>

⁶⁷ https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/20150203_-_esm_treaty_-_el.pdf

απαιτεί την απαραίτητη απαρτία των 2/3 των μελών, όπως αντιπροσωπεύονται με τουλάχιστον τα 2/3 των δικαιωμάτων ψήφου.

Ακόμα, στη δομή του ESM υφίσταται και ο Διευθύνων Σύμβουλος. Υποψήφιος για την θέση αυτή δύναται να υποβάλει άτομο που κατέχει την υπηκοότητα των κρατών-μελών της Κοινότητας, ενώ κρίνεται απαραίτητη να διαθέτουν άριστες γνώσεις και εμπειρία επί οικονομικών και δημοσιονομικών θεμάτων. Ο Διευθύνων Σύμβουλος σημειώνεται ότι δεν μπορεί να κατέχει θέση διοικητή ή διευθυντή ή αναπληρωτή αυτών. Η εκλογή του Διευθύνοντα Συμβούλου έχει πενταετή ισχύ και δύναται να επανεκλεγεί, ενώ εφόσον το συμβούλιο διοικητών κρίνει η θητεία του μπορεί να παύσει ανά πάση στιγμή. Ο Διευθύνων Σύμβουλος έχει τη θέση του προέδρου στις συνεδριάσεις των Συμβούλων Διευθυντών ενώ συμμετέχει στις συνεδριάσεις των Συμβούλων Διοικητών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Διευθύνων Σύμβουλος προΐσταται του συνόλου του προσωπικού του οργανισμού, ενώ είναι υπεύθυνος για την οργάνωση, τον διορισμό και την απόλυση προσωπικού και έχει επιπρόσθετες αρμοδιότητες που ορίζονται από τη συνθήκη λειτουργίας του οργανισμού.

Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι ο οργανισμός συνεργάζεται στενά με την ΕΚΤ. Όταν ένα κράτος μέλος του ESM ζητήσει τη χρηματοδοτική συνδρομή του, τότε η Επιτροπή Οικονομικών της ΕΕ και η ΕΚΤ εκδίδουν απόφαση για το εάν απαιτείται να χορηγηθεί έκτακτη χρηματοδοτική βοήθεια προς το κράτος αυτό, με κριτήρια την βιωσιμότητα και τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η ζώνη του ευρώ, ενώ τόσο η Επιτροπή της ΕΕ όσο και η ΕΚΤ παρακολουθούν κατά πόσο το κράτος συμμορφώνεται στους όρους που τέθηκαν για την χορήγηση της χρηματοπιστωτικής συνδρομής, μέσω των εξειδικευμένων μεθόδων, εργαλείων και μηχανισμών που διαθέτουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΟΙ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2009 από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα (“Ευρωβαρόμετρο”) για το ΕΚ και δημοσιεύτηκε το 2010, τέθηκε το εξής ερώτημα στους πολίτες της ΕΕ: «Φανταστείτε πώς θα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2030⁶⁸. Σε σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση, η ζωή των πολιτών της Ευρώπης θα είναι ...;». Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι πολίτες της ΕΕ είναι συνειδητοποιημένοι ότι οι επερχόμενες προκλήσεις της ΕΕ θα είναι μεγαλύτερες από τις υφιστάμενες. Συγκεκριμένα, τα ποσοστά ήταν τα εξής: α) δυσκολότερη ζωή 32%, β) ευκολότερη ζωή 28%, γ) ούτε δυσκολότερη ούτε ευκολότερη 30% και δ) δεν ξέρω 10%. Οι πολίτες έχουν αντιληφθεί ότι το παγκόσμιο περιβάλλον είναι ευάλωτο στις προκλήσεις και για το λόγο αυτό πρέπει η ΕΕ να θωρακιστεί από αυτές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην παρούσα φάση παρουσιάζει κρίσιμη καμπή στην ιστορία της. Το σύνολο των πολιτών της Κοινότητας (πολιτικοί, πολίτες, εργαζόμενοι, εργοδότες) πρέπει να εργαστούν από κοινού για την προώθηση των στόχων της και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει.

Η διεθνής κρίση του Δεκεμβρίου 2007 βρήκε την Ευρώπη, αθωράκιστη σε πολλούς τομείς και την επηρέασε περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη περιοχή του κόσμου. Μερικές αδυναμίες που

⁶⁸ <https://www.consilium.europa.eu/media/30760/qc3210249elc.pdf>

παρουσίαζε η Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν αναφερθεί πριν τον ερχομό της κρίσης, πλην όμως, είχαν αγνοηθεί. Οι εκάστοτε κρίσεις που παρουσιάζονται πολλές φορές είναι μη προβλέψιμες και πρέπει να αντιμετωπιστούν από κοινού από τα κράτη-μέλη της Ένωσης και όχι μεμονωμένα.

Για να μπορέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση να εξελιχθεί πρέπει να επιδιώξει την αύξηση της εξωστρέφειας και την εφαρμογή μεσοπρόθεσμων-μακροπρόθεσμων μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων, δεδομένου ότι η αγορά είναι παγκόσμια και μελλοντικά θα προκύψουν νικητές και ηττημένοι σε παγκόσμιο επίπεδο. Απαιτείται να ενισχυθεί άμεσα η οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ για την αντιμετώπιση των ασύμμετρων απειλών που πηγάζουν από την ύπαρξη της κοινής νομισματικής ένωσης και την ενοποίηση της αγοράς. Πρέπει να αναζητηθούν τρόποι αντιμετώπισης των υφιστάμενων ανισοτήτων ανάμεσα στα συμμετέχοντα κράτη της ΕΕ.

Η ΕΕ για να αμυνθεί σε προκλήσεις του μέλλοντος πρέπει να εποπτεύσει καλύτερα τα πιστωτικά ιδρύματα της αρμοδιότητας της και αναβαθμίσει την λειτουργία τους. Κατά τη διάρκεια της κρίσης του Δεκεμβρίου 2007 τα πιστωτικά ιδρύματα αντιμετώπισαν σοβαρά λειτουργικά προβλήματα που έθεσαν σε κίνδυνο την δραστηριότητα τους. Αν και τα πιστωτικά ιδρύματα, εφάρμοσαν διαφορετικές πρακτικές προκειμένου να ανταπεξέλθουν από την κρίση δεν μείωσαν σημαντικά τη πιστωτική δραστηριότητα τους. Η ΕΕ οφείλει να εφαρμόσει ισχυρά πρότυπα εποπτείας και μηχανισμούς στα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου ο έλεγχος και η εποπτεία να μεγιστοποιείται. Ο σκοπός αυτού του μέτρου είναι τόσο να προλάβει μία ενδεχόμενη κρίση όσο και να ανταπεξέλθει άμεσα από αυτήν, χωρίς να επέλθουν σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία της Κοινότητας.

Μάλιστα, δεδομένου ότι η ΕΚΤ δεν είναι η μόνη κεντρική τράπεζα σε παγκόσμιο επίπεδο, πρέπει να τεθεί από πλευράς της, η λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων στο διεθνές φόρουμ-G20. Τονίζεται ότι στο διεθνές φόρουμ-G20 συμμετέχουν οι κυβερνήσεις και οι διευθυντές των κεντρικών τραπεζών από τις 20 μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, ενώ συμμετέχει και η ΕΕ, ως μέλος αυτού⁶⁹. Μία επερχόμενη διεθνής κρίση μπορεί να αποτραπεί εφόσον το σύνολο των κρατών εφαρμόσουν πολιτικές στην κατεύθυνση αυτή και η ΕΕ αποτελεί ισχυρό εργαλείο για να πιέσει προς την κατεύθυνση αυτή.

Παράλληλα, πρέπει να αναφερθούν επιπρόσθετες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ και προκειμένου να ολοκληρώσει περαιτέρω την Οικονομική Διακυβέρνηση της, οφείλει να προβεί σε πολιτικές παρεμβάσεις στους τομείς αυτούς. Η στοχευμένη παρέμβαση, θα προωθήσει την εξέλιξη της ΕΕ σε τέτοιο βαθμό, που οι πολίτες της θα αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα εντός της Κοινότητας. Συγκεκριμένα, θα αναφερθούν οι κατωτέρω επερχόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ένωση:

1. Η ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού και Κοινωνικού Προτύπου
2. Η ενεργειακή ανασφάλεια και η κοινή ενεργειακή πολιτική
3. Η τεχνητή νοημοσύνη στην Οικονομική Διακυβέρνηση

5.1 Η ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού και Κοινωνικού Προτύπου

⁶⁹ <https://g20.org/en/about/Pages/Participants.aspx>

Η Συνθήκη της Λισαβόνας που υπογράφηκε στα τέλη του 2007 και τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο 2009, ανανέωσε περαιτέρω τους ιδρυτικούς κανόνες της ΕΕ⁷⁰. Ως θεμέλιο λίθο της Κοινότητας επικυρώθηκε το Οικονομικό και Κοινωνικό Πρότυπο και χαρακτηριστικά αναγράφεται στην συνθήκη ως “άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς”. Η υψηλή ανταγωνιστικότητα της ΕΕ αποτελεί προϋπόθεση για την αύξηση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της και της αειφόρου ανάπτυξης της. Επιπρόσθετα, η επίτευξη της οικονομικής μεγέθυνσης της ΕΕ στηρίζεται στις τεχνολογικές αναβαθμίσεις και στην υψηλή εξειδίκευση καθόσον πλέον ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών είναι σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το ανωτέρω πρότυπο αντιμετωπίζει σύγχρονες πιέσεις τόσο σε εσωτερικό επίπεδο όσο και σε παγκόσμιο. Αν και η ΕΕ έχει προασπίσει το πρότυπο λειτουργίας της, ο κοινωνικός αποκλεισμός και οι κακές συνθήκες εργασίας υφίστανται ακόμα εντός της Ένωσης.

Η ΕΕ προκειμένου να ενδυναμώσει την οικονομική ανάπτυξη της οφείλει να προβεί σε ενέργειες επέκτασης και ενδυνάμωσης της κοινής αγοράς, όπως είναι οι τομείς της παροχής υπηρεσιών, η καταπολέμηση όλων των μορφών προστατευτισμού και η μείωση της γραφειοκρατίας. Η ενίσχυση των περιττών εργασιών από τις εταιρείες δημιουργεί επιβάρυνση στην οικονομία και στην αγορά της Κοινότητας. Οι επενδυτές πρέπει να ενθαρρύνονται να μην επενδύσουν σε ένα ήδη επιβαρυνμένο τομέα της αγοράς, αλλά να ενισχύσουν το επιχειρηματικό πνεύμα τους και το βαθμό ανάληψης κινδύνων. Η τεχνολογική εξέλιξη, η περαιτέρω παγκοσμιοποίηση καθώς και επερχόμενη γήρανση των κατοίκων της ΕΕ απαιτούν άμεσες επεμβάσεις από πλευράς ΕΕ με σκοπό της βελτίωσης της αειφόρου ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.

Για να μπορέσει η ΕΕ να βελτιώσει τις ήδη υπάρχουσες θέσεις απασχόλησης αλλά και να δημιουργήσει νέες, απαιτείται όπως προβεί σε διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας. Η επίτευξη των μεταρρυθμίσεων από τα μέλη της Ένωσης μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω τριών κύριων αξόνων: α) ο συνδυασμός ευελιξίας και ασφάλειας των εργαζομένων, β) η βελτίωση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού και γ) η αλλαγή νοοτροπίας και υφιστάμενων πρακτικών στις εταιρείες. Οι εργαζόμενοι πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο στην λήψη αποφάσεων και να θεωρείται σημαντική η άποψη τους.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας απαιτείται το εργατικό δυναμικό να μπορεί να προσαρμόζεται εύκολα στις εξελίξεις και η ευελιξία τους να είναι υψηλή. Επιπρόσθετα, απαιτείται όπως αυξηθεί η εργασιακή τους ασφάλεια. Με τον τρόπο αυτό, προστατεύεται το άτομο από την απόλυση, με την βελτίωση της απασχολησιμότητας του και δεν προστατεύεται η θέση εργασίας που καταλαμβάνει.

Επιπρόσθετα, οι εργαζόμενοι πρέπει να μπορούν να αλλάξουν πιο εύκολα την εργασία τους και να καταλαμβάνουν καλύτερες θέσεις απασχόλησης. Μέσω του τρόπου αυτού, η αγορά εξελίσσεται και δεν μένει σε στασιμότητα. Αποτελεί σημαντικό απαιτούμενο οι εργαζόμενοι καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας τους να αποκτούν ικανότητες και δεξιότητες, καθότι συμβάλει να προσαρμόζονται στις προκλήσεις εργασίας⁷¹.

⁷⁰ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

⁷¹ Μαραβέγιας Ν., (2016), Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές, εκδόσεις Κριτική

Αν και έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης, οι εργοδότες και εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα όσον αφορά την αντίληψη των κανόνων και των υφιστάμενων ρυθμίσεων στην αγορά εργασίας ή ακόμα για τη ίδρυση νέας επιχείρησης. Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι η γραφειοκρατία δεν πρέπει να δυσκολεύει την κινητικότητα στην αγορά εργασίας και θα πρέπει να εξαλειφθεί.

Ακόμα, τονίζεται ότι για την περαιτέρω ολοκλήρωση της ΕΕ, η Ένωση πρέπει να επιτρέψει το δικαίωμα μεταφοράς κοινωνικών δικαιωμάτων ασφάλισης μεταξύ των κρατών-μελών της, χωρίς να υπάρχει γραφειοκρατία στις διαδικασίες που απαιτούνται. Η αναγνώριση των προσόντων εντός της ΕΕ πρέπει να εξασφαλιστεί για τους πολίτες της Ένωσης και να δοθούν κίνητρα για την γλωσσομάθεια. Τα δικαιώματα των εργαζομένων της ΕΕ πρέπει να θωρακιστούν έτσι ώστε, να καθοριστεί μια νέα πραγματικότητα στην Ένωση και η μετάβαση σε άλλη θέση εργασίας να είναι πιο εύκολη, υποστηρίζοντας τα κοινωνικά δικαιώματα τους.

Επιπρόσθετα, επιβάλλεται να αλλάξει η νοοτροπία και η εφαρμοστική πρακτική των επιχειρήσεων έτσι ώστε να αναβαθμιστούν οι ικανότητες και δεξιότητες των εργατικού ανθρώπινου δυναμικού. Η υποστήριξη των εργαζομένων πρέπει να είναι μεγαλύτερη από τους εργοδότες, επιτρέποντας τις πρωτοβουλίες και την εφαρμογή νέων καινοτομιών στον χώρο εργασίας.

Συμπερασματικά, τα προαναφερθέντα θα αναβαθμίσουν την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης, μεγιστοποιώντας έτσι, την ολοκλήρωση της κοινής αγοράς και την ενίσχυση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις σύγχρονες πιέσεις που ασκούνται.

5.2 Η ενεργειακή ανασφάλεια και κοινή ενεργειακή πολιτική

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ εφαρμόζουν διαφορετική πολιτική ως προς ενέργεια. Οι ανάγκες τους είναι ολοένα και αυξανόμενες, ενώ παράλληλα τα ενεργειακά αποθέματα μειώνονται. Μάλιστα, η εξάρτηση των πηγών ενέργειας αυξάνεται σε παγκόσμιο επίπεδο και η εισαγωγή πετρελαίου, άνθρακα και φυσικού αερίου θα αυξηθεί στην Ένωση από το 50% σε 60% τα επόμενα χρόνια, ενώ ορυκτές πηγές ενέργειας θα φτάσουν το 80% του ενεργειακού μίγματος. Δεδομένου ότι η εισαγωγή εντός ΕΕ ενεργειακών αποθεμάτων πραγματοποιείται από χώρες που παρουσιάζουν πολιτικές αστάθειες σε συνδυασμό με την αυξημένη κατανάλωση ενέργειας, δύναται να παρουσιαστούν προβλήματα και απειλές στην ενεργειακή και οικονομική λειτουργία της Ένωσης.

Οι αυξανόμενες αλλαγές του κλίματος στον πλανήτη μπορεί να προκαλέσουν τεράστια προβλήματα και κράτη που στηρίζουν την οικονομία τους στην πώληση ενεργειακών αποθεμάτων, να καταρρεύσουν και να προκαλέσουν άμεσες επιδράσεις σε έτερα κράτη. Το σύνολο των κρατών τόσο της ΕΕ όσο και του υπόλοιπου κόσμου πρέπει να δράσουν ώστε η θερμοκρασία του πλανήτη να μείνει σε σταθερό επίπεδο και να μην αυξηθεί. Η περαιτέρω αύξηση της θερμοκρασίας θα προκαλέσει την εξαφάνιση πολλών περιοχών, δημιουργώντας ερήμωση σε αυτές, θα επιφέρει την λειψυδρία σε εκατομμύρια άτομα, καθόσον δεν θα διαθέτουν την απαραίτητη ποσότητα νερού που απαιτείται και θα αυξηθεί η μετανάστευση σε διπλανές περιοχές. Τα ανωτέρω γεγονότα μπορούν να συμβούν σε άμεσο

χρονικό διάστημα και οι οικονομίες δεν θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν από τις συνέπειες που θα προκληθούν^{72,73}.

Όπως είναι αντιληπτό οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η ΕΕ είναι τεράστιες και χρειάζεται να παρθούν άμεσες αποφάσεις ως προς τις κατευθυντήριες γραμμές της. Η ΕΕ αντιμετωπίζει προκλήσεις αποσταθεροποίησης σε όλους τους τομείς λειτουργίας της, όπως κοινωνικό, οικονομικό, νομισματικό και πολιτικό τομέα, εφόσον δεν υπάρξουν σημαντικές παρεμβάσεις. Οι παρεμβάσεις αυτές απαιτούνται όπως συμφωνηθούν ομόφωνα από τα κράτη-μέλη της ΕΕ δεδομένου ότι το ενεργειακό ζήτημα θα έχει επιπτώσεις σε όλα τα κράτη και δεν θα υπάρχουν εξαιρέσεις. Παράλληλα, πρέπει η ΕΕ να συνδράμει καθοριστικά στην τεχνολογική αναβάθμιση της παρούσας τεχνολογίας για την αξιοποίηση των υφιστάμενων ενεργειακών πηγών σε μεγαλύτερο ποσοστό και την εξεύρεση νέων. Η ΕΕ πρέπει να μετατρέψει αυτή την πρόκληση σε πραγματική ευκαιρία.

Μεταξύ άλλων, απαιτείται να πραγματοποιηθούν αλλαγές στις λειτουργίες των επιχειρήσεων για την μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης στο άμεσο χρονικό διάστημα. Η τρύπα του όζοντος που δημιουργείται από την αυξημένη χρήση ρύπων στην ατμόσφαιρα και τα υφιστάμενα καύσιμα αυξάνουν το ήδη υπάρχον φαινόμενο. Σύμφωνα με την έκθεση Stern που πραγματοποιήθηκε το 2006, το ετήσιο κόστος που απαιτείται για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων στην ατμόσφαιρα ποσοτικοποιείται στο 1% του παγκόσμιου ΑΕΠ, καθώς και η αδράνεια υπολογίζεται στο 5% έως και 20% του ΑΕΠ⁷⁴. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η ΕΕ πρέπει να προβεί σε ενέργειες ως προς το ενεργειακό ζήτημα γιατί η αδράνεια επιφέρει δυσανάλογα αρνητικά αποτελέσματα. Η ΕΕ οφείλει να στραφεί προς την βιώσιμη ανάπτυξη μέσω των πράσινων εφαρμογών που θα τις επιφέρει ευκαιρίες στον τομέα της τεχνολογίας, επιχειρηματικότητας και οικονομίας. Η ταχύτητα λήψης αποφάσεων θα είναι καθοριστική στο άμεσο μέλλον και η ΕΕ είναι απαραίτητο να είναι μέλος της παγκόσμιας διαβούλευσης. Όσο πιο γρήγορα λάβει αποφάσεις η ΕΕ στην ενεργειακή πολιτική θα ενισχύσει την οικονομία της από τις επερχόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει.

Η εφαρμογή κοινής ενεργειακής πολιτικής εντός ΕΕ θα επιφέρει σημαντικά οφέλη στους κατοίκους της, όπως είναι η περαιτέρω ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς της στον συγκεκριμένο τομέα και η αύξηση της οικονομικής μεγέθυνσης καθώς οι επενδυτές θα είναι πιο σίγουροι για τις αποφάσεις τους και θα επενδύουν πιο εύκολα.

Έχει υπολογιστεί ότι οι η κατανάλωση ενέργειας έχει σημαντικό κόστος για τους καταναλωτές και αντιστοιχίζεται σε 15% περίπου των δαπανών που πραγματοποιούν. Με την κοινή ενεργειακή πολιτική δύναται να μειωθεί το κόστος αυτό και να μεγιστοποιήσει την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ.

Συμπεραίνοντας, μελλοντικά η ΕΕ θα προβεί σε μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής για να ξεπεραστούν υφιστάμενα προβλήματα και να αμυνθεί στις επερχόμενες προκλήσεις. Όσο πιο γρήγορα ενεργήσει η ΕΕ προς το σκοπό αυτό, θα ωφεληθούν τα κράτη της και θα αναπτυχθεί περισσότερο η οικονομική διακυβέρνηση της στον τομέα της ενέργειας.

⁷² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

⁷³ Μαραβέγιας Ν., (2016), Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές, εκδόσεις Κριτική

⁷⁴ https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.5.2.pdf

5.3 Η τεχνητή νοημοσύνη στην Οικονομική Διακυβέρνηση

Η ΕΕ έχει προβλέψει ότι στο μέλλον οι προκλήσεις στον τομέα της εφαρμογής τεχνολογίας θα την επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό. Για το λόγο αυτό, στο μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της για τα έτη 2021-2027 έχει επενδύσει το ποσό των 2,5 δισ. ευρώ με στόχο τη διάδοση της τεχνητής νοημοσύνης μεταξύ των κρατών-μελών της. Είναι το πρώτο βήμα που κάνει η Ένωση στον τομέα αυτό, καθότι έχει αντιληφθεί ότι οι προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει στο μέλλον θα είναι ραγδαίες^{75,76}. Η στρατηγική της ΕΕ πλέον στηρίζεται στην τεχνητή νοημοσύνη και για το λόγο αυτό, έχει εξοπλιστεί με ομάδα “task force” που είναι ειδικοί εμπειρογνώμονες στον τομέα.

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας, κ. Γιάννης Στουρνάρας τον Φεβρουάριο 2020 αναφέρθηκε σε κεντρική εκδήλωση, στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνη στην οικονομική διακυβέρνηση⁷⁷. Ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας ανέφερε ότι σε σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Accenture σε δώδεκα αναπτυγμένες χώρες, η εφαρμογή της τεχνολογίας οδηγεί σε διπλασιασμό του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης (σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας) μέχρι το 2035, σε σύγκριση με την υπόθεση να μην εφαρμοστεί η τεχνητή τεχνολογία. Εφόσον, η Ελλάδα εφαρμόσει τέτοια τεχνολογία στην αγορά της, θα αυξήσει συσσωρευτικά το ΑΕΠ της κατά 195 δισ. δολάρια στη περίοδο 2020-2035.

Επιπρόσθετα, τονίζεται ότι η κοινή αγορά της ΕΕ βρίσκεται σε κίνδυνο εφόσον δεν εξελιχθεί ο τομέας της τεχνολογίας. Οι επιχειρήσεις πρόκειται να αντιμετωπίσουν το κίνδυνο της στασιμότητας ή ακόμα και να διαλυθούν. Έχει μελετηθεί ότι επωφελούνται κυρίως οι μεγάλες εταιρείες από την εφαρμογή της τεχνολογίας και έτσι βελτιώνεται επιπλέον η αποδοτικότητα και η ανταγωνιστικότητα τους, σε σύγκριση με άλλες εταιρείες και ενδεχομένως να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι «ο νικητής να κατακτά τα πάντα» και να έχουν κυρίαρχη θέση στην αγορά.

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας θα ωφεληθεί μέσω της διαδικασίας εφαρμογής τεχνητής νοημοσύνης. Τα οφέλη που θα προκληθούν θα είναι πολλαπλασιαστικά. Η εμπλοκή του ανθρώπινου παράγοντα θα μειωθεί καθώς οι διαδικασίες θα έχουν απλοποιηθεί και αυτοματοποιηθεί, το κόστος των υπηρεσιών θα μειωθεί και η χρήση των οικονομικών δεδομένων θα είναι αποδοτικότερη. Ο συνδυαστικός υπολογισμός των οικονομικών δεδομένων θα πραγματοποιείται τόσο με συμβατικές πηγές δεδομένων, όπως τα στοιχεία τραπεζικών συναλλαγών όσο και από μη συμβατικές πηγές, όπως τα δεδομένα κοινωνικών πηγών.

Από την ορθή χρήση της τεχνητής νοημοσύνης θα ωφεληθούν και οι καταναλωτές-κάτοικοι της ΕΕ. Οι καταναλωτές θα έχουν πρόσβαση σε πιο προσωποποιημένες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Το σύστημα θα είναι σε θέση να εντοπίζει τις κινήσεις και προτιμήσεις του καταναλωτή και θα του προσφέρει τα προϊόντα και αγαθά που έχει ανάγκη. Ακόμα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα είναι

⁷⁵ <https://www.epixeiro.gr/article/90540>

⁷⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_18_4043

⁷⁷ <https://www.euro2day.gr/news/economy/article/2009345/stoyrnaras-bonus-200-dis-gia-ellhnikh-oikonomia-ap.html?fbclid=IwAR1DxWX9NayDueIg3laK0Evly9urwjaRQDCnsSRQVDFpiNLfn3CoJjRRK14>

πιο ευέλικτο στις υπηρεσίες που διαθέτει καθότι θα προσαρμόζεται ευκολότερα στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει και θα προσαρμόζεται ανάλογα.

Επίσης, τονίζεται ότι η εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης στους μηχανισμούς εποπτείας της ΕΕ είναι σημαντική. Η αποτελεσματικότητα της εποπτείας θα ενισχυθεί σε μεγάλο βαθμό μέσω της τεχνολογίας. Τα συστήματα θα μπορούν να εντοπίζουν αυτόματα τυχόν αβλεψίες των μετρήσεων και θα προσαρμόζονται άμεσα, χωρίς να απαιτείται η παρέμβαση ανθρώπινου δυναμικού.

Συμπερασματικά, η ΕΕ αντιμετωπίζει στο άμεσο μέλλον την πρόκληση εφαρμογής της τεχνητής νοημοσύνης. Η σύγκλιση που επιδιώκεται μεταξύ των κρατών-μελών μπορεί να επέλθει με πιο γρήγορους ρυθμούς, μεγιστοποιώντας την ολοκλήρωση της ΕΕ. Όσο πιο γρήγορα κινηθεί η Ένωση προς την κατεύθυνση αυτή, θα επωφεληθεί των οικονομικών οφελών, ενώ όσο αργοπορεί άλλες χώρες θα κινηθούν πιο γρήγορα μειώνοντας την αποτελεσματικότητα και ανταγωνιστικότητα της κοινής αγοράς της.

5.4 Δημόσιες τοποθετήσεις ευρωπαίων ηγετών

Στο σημείο αυτό, αξίζει να τονιστεί ότι ευρωπαίοι πολιτικοί ηγέτες της ΕΕ, έχουν εκφράσει δημόσια την θέση τους, όσον αφορά την εξέλιξη που απαιτείται στην Διακυβέρνηση της Ένωσης. Ο σκοπός της εν λόγω αναφοράς στην διπλωματική εργασία, δεν είναι ο πολιτικός χρωματισμός της εργασίας, αλλά η επισήμανση ότι η Ένωση έχει αντιληφθεί ότι απαιτείται να αναδιαμορφωθεί και δεν μπορεί να μείνει στο σημερινό πρότυπο. Οι ηγέτες έχουν υπογραμμίσει ότι η ΕΕ, οφείλει να εξελιχθεί προκειμένου να θωρακιστεί περισσότερο και να μεγιστοποιήσει την ολοκλήρωσή της. Για την πληρότητα της εργασίας αξίζει να αναφερθούν δημόσιες τοποθετήσεις του Γάλλου προέδρου, κ. Εμανουέλ Ζαν-Μισέλ Φρεντερίκ Μακρόν. Ο λόγος που επιλέχθηκαν να επισημανθούν οι τοποθετήσεις του Γάλλου προέδρου είναι ότι η Γαλλία αποτελεί από τις ισχυρότερες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο, συμμετέχει ενεργά στο διεθνές φόρουμ-G20 και έχει εκφράσει πολλαπλές φορές για την ανάγκη αναδιαμόρφωσης της ΕΕ.

Τον Σεπτέμβριο 2017, ο Εμανουέλ Μακρόν εξέφρασε σε δημόσια ομιλία στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης τις προτάσεις του, για την αναδιαμόρφωση της ΕΕ^{78,79}. Αναφέρθηκε μεταξύ άλλων, στην οικονομική και νομισματική πολιτική της ΕΕ, στην βιώσιμη ανάπτυξη και την ενεργειακή πολιτική, καθώς και στην τεχνολογική και ψηφιακή επανάσταση. Τονίστηκε ότι η Ένωση πρέπει να μεταρρυθμιστεί, να μην διατηρήσει τις υφιστάμενες πολιτικές και ότι η εθνική αναδίπλωση δεν αποτελεί λύση. Για την διατήρηση της ΕΕ, πρέπει να γίνουν ενέργειες ώστε η Ευρώπη να επανιδρυθεί, ενωμένη και δημοκρατική.

⁷⁸ <https://www.kathimerini.gr/928206/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/o-makron-paroysiazeti-shmera-tis-protaseis-toy-gia-thn-eyrwzwnh>

⁷⁹

<https://gr.ambafrance.org/%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%95%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85>

Στο τομέα της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της Ένωσης, τονίστηκε ότι η ΕΕ, πρέπει να καταστεί καρδιά της παγκόσμιας οικονομικής δύναμης. Συμπληρωματικά προς τις εθνικές μεταρρυθμίσεις, πρέπει να αποκτήσει εργαλεία που θα την καταστήσουν ζώνη ανάπτυξης και σταθερότητας. Ειδικότερα, έναν κοινό προϋπολογισμό που να επιτρέπει τη χρηματοδότηση κοινών επενδύσεων και την εξασφάλιση της σταθερότητας σε περιπτώσεις οικονομικών κρίσεων. Είναι επιτακτική η σύγκλιση στο εσωτερικό όλης της Ένωσης, καθορίζοντας κριτήρια που θα οδηγούν σε προοδευτική σύγκλιση των κοινωνικών και φορολογικών μοντέλων. Υπογράμμισε την ανάγκη ενός κοινού φάσματος φορολογικών συντελεστών των εταιρειών, καθώς και ότι πρέπει να εγγυηθεί η ΕΕ τον ελάχιστο μισθό των εργαζομένων-πολιτών της.

Επιπρόσθετα, στο τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και ενεργειακής πολιτικής, ο Γάλλος πρόεδρος τόνισε ότι “η Ευρώπη πρέπει να τεθεί επικεφαλής μιας οικολογικής μετάβασης αποτελεσματικής και ακριβοδίκαιης”. Η Ένωση οφείλει να διευκολύνει τις επενδύσεις προς αυτή τη βιώσιμη ανάπτυξη, αποδίδοντας δίκαιη τιμή στον άνθρακα: μέσω μιας ελάχιστης τιμής στο εσωτερικό των συνόρων της και ενός ευρωπαϊκού φόρου άνθρακα στα σύνορα ώστε να εξασφαλίζεται η ισότητα μεταξύ παραγωγών και ανταγωνιστών. Τονίστηκε ότι η Ένωση πρέπει να δημιουργήσει ένα βιομηχανικό πρόγραμμα υποστήριξης στα μη ρυπαίνοντα οχήματα (καθαρά) και στις αναγκαίες υποδομές, όπως οι σταθμοί φόρτισης των οχημάτων αυτών. Αναφέρθηκε στην ανάγκη της διασφάλισης της επισιτιστικής κυριαρχίας της Ένωσης, μεταρρυθμίζοντας την κοινή αγροτική πολιτική και ιδρύοντας μια κοινή δύναμη ελέγχου που θα εξασφαλίζει την διατροφική ασφάλεια των Ευρωπαίων.

Τέλος, στον τομέα της τεχνολογικής και ψηφιακής επανάστασης, ο Γάλλος πρόεδρος ανέφερε το όραμα του για “την Ευρώπη της καινοτομίας και της ρύθμισης προσαρμοσμένης στον ψηφιακό κόσμο”. Η Ένωση οφείλει να γίνει ηγέτης στην ψηφιακή επανάσταση. Η τεχνολογική εξέλιξη επιφέρει αλλαγές σε όλους τους τομείς και η ΕΕ πρέπει να κάνει άμεσες παρεμβάσεις για να καταφέρει να καινοτομήσει. Η ΕΕ πρέπει να στραφεί στην ίδρυση μίας υπηρεσίας που θα προάγει την έρευνα, τόσο στην τεχνητή νοημοσύνη όσο και σε τεχνολογικά πεδία που δεν έχουν ερευνηθεί έως τώρα. Επίσης, αναφέρθηκε στην ανάγκη διασφάλισης ισότητας και εμπιστοσύνης στην ψηφιακή μετάβαση. Τα φορολογικά συστήματα της Ένωσης πρέπει εξεταστούν ως προς την πολιτική τους στις τεχνολογικές επιχειρήσεις και ιδίως στις μεγάλες πλατφόρμες. Πρέπει να εξασφαλιστεί η ισότητα και η εμπιστοσύνη στην ψηφιακή μετάβαση.

Από τις ανωτέρω προτάσεις του Γάλλου προέδρου, κατάφερε να πείσει τις χώρες της Ευρωζώνης για την ιδέα της δημιουργίας ενός κοινού προϋπολογισμού κατά την ευρωπαϊκή Σύνοδο κορυφής που συνήλθε στις Βρυξέλλες στις 14 Δεκεμβρίου 2020. Βέβαια, σημειώνεται ότι ο κοινός προϋπολογισμός δεν έχει ακόμα εφαρμοστεί, δεδομένου ότι τον Φεβρουάριο 2020 σε έκτακτη συνάντηση των 27 ηγετών μελών της Ένωσης αναφορικά για τη διαπραγμάτευση του προϋπολογισμού⁸⁰, δεν κατέληξαν

⁸⁰ <https://www.euractiv.gr/section/oikonomia/news/ee-perase-to-schedio-toy-makron-gia-ton-koino-proypologismo-tis-eyrozonis/>

σε κοινή συμφωνία, ενώ ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Σαρλ Μισέλ τόνισε αμέσως μετά το τέλος των συζητήσεων ότι απαιτείται περισσότερος χρόνος⁸¹.

Όπως αντιλαμβανόμαστε, οι προτάσεις και οι συζητήσεις που πραγματοποιούνται εντός της ΕΕ σε κορυφαίο επίπεδο είναι διαρκείς και απαιτούν χρόνο προκειμένου να υπάρξει σύγκλιση απόψεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην διπλωματική εργασία αναλύθηκε ο βαθμός της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης της ΕΕ και η επάρκεια της στην σύγχρονη οικονομική διακυβέρνηση.

Η Ευρωζώνη έχει ακόμα βήματα να πραγματοποιήσει για την περαιτέρω οικονομική και νομισματική ενοποίηση, δεδομένου ότι τα κράτη-μέλη της παρουσιάζουν μεταξύ τους πολλές διαφοροποιήσεις. Τα κράτη-μέλη μεταξύ τους παρουσιάζουν μεταξύ τους μεγάλες αποκλίσεις και η ΕΕ πρέπει να προβεί σε ενέργειες για την περαιτέρω σύγκλιση. Παράδειγμα αποτελεί ότι η Ελλάδα έχει σε σύγκριση με άλλα κράτη σημαντικές διαφοροποιήσεις στα οικονομικά μεγέθη της, τόσο πριν τον ερχομό της διεθνούς κρίσης του Δεκεμβρίου 2017 όσο και μεταγενέστερα. Απαιτούνται έτσι να γίνουν ενέργειες για την περαιτέρω ενοποίηση των οικονομικών δεδομένων στα κράτη-μέλη της ΕΕ, όπως: η σύγκλιση της οικονομικής μεγέθυνσης των κρατών-μελών, η αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης, οι μεταρρυθμίσεις για την βελτίωση-σύγκλιση των οικονομικών δεδομένων και η σύγκλιση των μισθών και της ανεργίας. Οι ενέργειες αυτές θα προάγουν την οικονομική και νομισματική ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έτσι, θα αμύνεται ισχυρότερα στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Τα κράτη-μέλη εντάχθηκαν στην οικονομική και νομισματική ένωση δίχως να είναι κατάλληλα προετοιμασμένα ως προς την μεταξύ τους σύγκλιση και στην εξέλιξη του χρόνου, καθώς αντιμετωπίζουν προβλήματα πραγματοποιούν μεταρρυθμίσεις για την περαιτέρω ολοκλήρωση.

Η ΕΕ προκειμένου να ενισχύσει την σταθερότητα της, ένεκα προκλήσεων που αντιμετωπίζει δημιούργησε μηχανισμούς που ελέγχουν την νομισματική πολιτική της. Η ΕΚΤ αποτελεί κορυφαίο θεμέλιο στην λειτουργία της ΕΕ, δεδομένου ότι ασκεί νομισματική πολιτική με σκοπό την σταθερότητα των τιμών μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης.

Επιπρόσθετα, τονίστηκε η σημασία δημιουργίας του ESM, ως επιπρόσθετο μηχανισμό σταθερότητας εντός ΕΕ. Την περίοδο της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης 2007, η Ευρωζώνη αντιμετώπισε τεράστιες προκλήσεις και ορισμένα κράτη δεν ήταν έτοιμα προκειμένου να ανταπεξέλθουν. Χρειάστηκε η ΕΕ να δημιουργήσει αυτόν το μηχανισμό για την θωράκιση των κρατών-μελών της σε ανάλογα γεγονότα.

Ακόμα, υπογραμμίστηκε ότι η ΕΕ αντιμετωπίζει σύγχρονες προκλήσεις και τα κράτη-μέλη της, τις αντιμετωπίζουν με διαφορετικές οικονομικές επιπτώσεις μεταξύ τους και οφείλει να προβεί σε μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων καθώς και την διερεύνηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

⁸¹ <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/208529/synodos-koryfis-ee-den-katelixan-se-symfonia-oi-27-gia-ton-proypologismo>

Κατόπιν των ανωτέρω, τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παρούσα εργασία είναι:

- Η οικονομική και νομισματική ενοποίηση της ΕΕ έχει εξελιχθεί διαχρονικά και μελλοντικά θα εξελιχθεί ακόμη περισσότερο για την ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης.
- Η ΕΚΤ αν και έχει μοναδικό κυρίαρχο στόχο την σταθεροποίηση των τιμών και έχει δεχτεί αυστηρή κριτική γι' αυτό, είναι κορυφαίος άξονας της Ευρωζώνης καθότι σχεδιάζει και εφαρμόζει την οικονομική και νομισματική πολιτική της ένωσης.
- Οι αποφάσεις της ΕΚΤ είναι σημαντικές ως προς τον τρόπο εξέλιξης της ΕΕ καθότι επηρεάζουν το σύνολο των κρατών-μελών. Προκειμένου να πετύχει η ΕΚΤ τον στόχο της σταθερότητας των τιμών, εφαρμόζει αποφάσεις για την συγκράτηση των οικονομικών παροχών και την εφαρμογή λιτότητας, την εφαρμογή ισοσκελισμένων προϋπολογισμών και την μεταξύ τους σύγκλιση. Η ΕΚΤ ως προς τον τρόπο λειτουργίας της έχει ταυτιστεί με το γερμανικό πρότυπο άσκηση νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής.
- Η ΕΚΤ έχει θωρακιστεί από τις κυβερνητικές παρεμβάσεις των κρατών-μελών της Ευρωζώνης και έτσι, αυξάνει την αποτελεσματικότητα της καθόσον μπορεί να λάβει αποφάσεις άσκησης και εφαρμογής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής δίχως παρεμβολές.
- Ο ΕSM καθώς και η ΕΚΤ με την οποία συνεργάζεται στενά, αποτελούν θεμέλια στοιχεία της ΕΕ προκειμένου να ανταπεξέρχονται τα κράτη-μέλη της σε κρίσεις που αντιμετωπίζουν, είτε σε διεθνή κλίμακα είτε σε εγχώριο κλίμακα.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση για να μπορέσει να συνεχίσει την λειτουργία της και να αντιμετωπίσει τις επερχόμενες προκλήσεις πρέπει να προβεί σε ενέργειες αναβάθμισης και προάσπισης της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης στα κράτη-μέλη της, καθότι οι επιπτώσεις των επερχόμενων προκλήσεων που μπορούν να προκληθούν είναι σημαντικές και δύναται να διαταράξουν τη Κοινότητα στο σύνολο της.
- Τέλος, η οικονομική διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό πλην όμως, απαιτούνται επιπρόσθετες ενέργειες για την μεγιστοποίηση της ολοκλήρωσης της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

1. Γιώτη-Παπαδάκη Όλγα, (2010), Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης, εκδόσεις Κριτική
2. Χριστοδουλίδης Θ. – Στεφάνου Κ., (2006), Η συνθήκη του Μάαστριχτ, εκδόσεις Σιδέρης
3. Μούσης Ν., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση
4. Θεοδωρόπουλος Σ. (2006), Εξελίξεις και Προοπτικές της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης, Εκδόσεις Σταμούλη
5. Αλεξάκης Π. (2000), Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση, εκδόσεις Σάκκουλα

6. Ζαχαριάδης – Σούρας Δ., (2007), Χρήμα, Πίστη, Τράπεζες Β ‘ έκδοση, εκδόσεις Σταμούλης
7. Λαπαβίτσας Κ. (2010), Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνης
8. Μαραβέγιας Ν., (2016), Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές, εκδόσεις Κριτική
9. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Ευρωσύστημα-Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2006) [<https://www.ecb.europa.eu/>]

Ξενογλώσση:

1. Scheller H., (2006), Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Ιστορία, Καθήκοντα και Λειτουργίες
2. Barro R.J & Gordon D.B, (1983), “Rules, Discretion and Reputation in a Model of Monetary Policy”, N.B.E.R Working Paper No 1079
3. Akhand H., (1998), Central Bank Independence and Growth: A Sensitivity Analysis, Canadian Journal of Economics
4. Alesina A., Gatti R., (1985), Independent Central Banks: Low inflation at no cost?, American Economic Review
5. Padoa-Schioppa T, The euro and its central bank: getting united after the union. Cambridge , MA, MIT, Press, (2004)
6. Casares M.,(2005), On monetary policy rules for the euro area. Madrid: Banco de Espana
7. Agel J., Ysander S., (1993), Should Government’s Learn to live with inflation?, American Economic Review

Διαδίκτυο:

1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0023&from=EL>
2. http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_el.htm
3. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:11986U/TXT>
4. https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/emi/html/index.el.html
5. http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/escb_web_2011el.pdf?347fee7aa23cc06485f888731981b482
6. <https://www.bankofgreece.gr/euro/h-istoria-toy-eyrw>
7. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>
8. https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/delors/html/index.el.html
9. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.el.html>
10. <https://m.naftemporiki.gr/story/1546859/i-europaiki-kentriki-trapeza-xreiazetai-nea-entoli>
11. <https://www.kathimerini.gr/891002/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/oi-germanikes-trapezes-kata-ths-ekt>

12. <https://www.bankofgreece.gr/trapeza/dioikisi-domi/organogramma/dieythynsh-epopteias-pistwtikoy-systhmatos>
13. <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia>
14. <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/eyrwpaikos-mhchanismos-statherothtas-ems>
15. https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01731/imfname_247811.pdf
16. <https://g20.org/en/about/Pages/Participants.aspx>
17. <https://www.ert.gr/o-no-featured/evrozoni/efsm-efsf-esm-pii-ine-ti-kanoun-i-evropaiki-michanismi-diasosis/>
18. https://www.esm.europa.eu/assistance/greece#programme_timeline_for_greece
19. <https://www.esm.europa.eu/assistance/greece/greece-successfully-concludes-esm-programme>
20. <https://www.cnn.gr/oikonomia/story/204626/o-paolo-fioreti-o-neos-epikefalis-toy-esm-gia-tin-ellada>
21. <https://www.iefimerida.gr/news/299548/i-ispiania-apoplironei-proora-ta-daneia-tis-egkrisi-apo-esm>
22. <https://nyxtamera.gr/?p=102394>
23. <https://m.naftemporiki.gr/story/1086397/kupros-katharise-me-3-xronia-mnimonio>
24. <https://gr.euronews.com/2020/01/20/paolo-fioretti-neos-epikefalis-apostolis-epitirisis-tou-esm-stin-ellada>
25. <https://www.insider.gr/eidiseis/oikonomia/130527/esm-antlise-3-dis-eyro-apo-neo-trietes-omologo>
26. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/20150203_-_esm_treaty_-_el.pdf
27. <https://www.consilium.europa.eu/media/30760/qc3210249elc.pdf>
28. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>
29. <https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html>
30. https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.5.2.pdf
31. <https://www.epixeiro.gr/article/90540>
32. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_18_4043
33. <https://www.euro2day.gr/news/economy/article/2009345/stoynaras-bonus-200-dis-gia-ellhnikh-oikonomia-ap.html?fbclid=IwAR1DxWX9NayDueIg3laK0Evly9urwjaRQDCnsSRQVDFpiNLfn3CoJjRRK14>
34. <https://www.europarl.europa.eu/cyprus/el/%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B1%CE%AF%CE%B1-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BC%CE%BC%CE%B5/%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CF%89%CF%84%CE%AE>
35. <https://www.kathimerini.gr/928206/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/o-makron-paroysiazei-shmera-tis-protaseis-toy-gia-thn-eyrwzwnh>
36. https://ec.europa.eu/taxation_customs/uk-withdrawal-el_fr

37. <https://gr.ambafrance.org/%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%95%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85>
38. <https://www.euractiv.gr/section/oikonomia/news/ee-perase-to-schedio-toy-makron-gia-ton-koino-proypologismo-tis-eyrozonis/>
39. <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/208529/synodos-koryfis-ee-den-katelixan-se-symfonia-oi-27-gia-ton-proypologismo>

Σημείωση: Όλοι οι υπερέσυνδεσμοι ελέγχθηκαν και ήταν ενεργοί έως και την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας (Μάιος, 2020).